

zelena dežela

Glasilo Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije

št. 169 / december 2021

Biti kmet je poslanstvo

Nagovor predsednika Vlade Republike Slovenije Janeza Janše

str. 2

Dodatna sredstva za slovensko kmetijstvo

Vlada bo namenila več denarja za kmetijstvo.

str. 3

Inovativni mladi kmet je Gregor Slavec

KGZS in ZSPM sta izbrali inovativnega mladega kmeta 2021.

str. 5

Kmetijstvo in biodiverziteteta z roko v roki

Priloga je nastala v okviru projekta LIFE

Naturaviva, Biodiverziteteta – umetnost življenja.

str. 9

26. izbor S kmetije za vas

Podeljeni zlati sončnici

str. 19

Ob koncu leta se vam v Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije iskreno zahvaljujemo za sodelovanje pri skupnih prizadevanjih za razvoj slovenskega kmetijstva. Želimo vam blagoslovljene božične praznike in doživeto praznovanje novega leta, obilo modrih odločitev, ustvarjalnih zamisli ter uspeha. Srečno 2022!

Iskanje poti k boljšemu

Kako spraviti delo neke ustanove v letu, ki se izteka, v nekaj sto besed, kolikor jih je na voljo na tem mestu? Vsakič se zdi to vedno skoraj nemogoča naloga, saj je na eni strani stvari (tudi zelo pomembnih) veliko preveč, da jih lahko tukaj ubesedimo in jim damo primerno obeležje. Na drugi strani pa redni bralci Zelene dežele in obiskovalci spletne strani, sledilci naše FB strani in prejemniki e-novic vse to že vedo, saj jih obveščamo sproti in obsežno. Ali se torej sploh splača truditi in pisati tudi tukaj o tem?

A ker je za predpraznični čas značilno, da naredimo obračun minulega leta in začrtamo prihodnost, namenimo temu vsaj nekaj besed. Če bi vse skupaj strnili v en stavek, bi ta lahko bil: na zbornici smo se letos trudili in bili dejavni v prizadevanju za dobrobit našega članstva. Drugi stavek pa bi že moral nameniti drugi najpomembnejši stvari v tem letu, in sicer sprejemanju strateškega načrta Skupne kmetijske politike za obdobje 2023–2027. Izkušnje nas sicer učijo, da večine ljudi niti ne zanima, kako neka stvar deluje, še posebej, če je njim v korist. Večina mora priznati, da jih ne zanima, kako deluje skupna kmetijska politika, kdo in kako odloča o tem, kakšni so postopki za sprejem načrta oziroma kasnejše izvajanje. Pa bi nas moralo, ker je od sredstev prek ukrepov SKP bolj ali manj odvisno približno šestdeset tisoč kmetijskih gospodarstev. In prav za letos lahko rečemo, da smo na zbornici vložili veliko naporov, da bi kljub znanim razmeram v odločanje o tej politiki vključili

čim več ljudi. Je bilo naše prizadevanje učinkovito, bo denar pravilno razporejen, bodo posledice prinesle spremembe? O tem bo sodila prihodnost.

Tretja stvar, ki jo je treba omeniti, so nizke odkupne cene. Že kot jara kača se vlečejo naša opozarjanja na to, da tisto, kar dobi kmet za težko delo v od vremena odvisnih pogojih, že vrsto let ne zadošča več za preživetje. In če so prejšnje generacije še delale na tako imenovani etični pogon, mladim generacijam to nikakor ne zadošča. Kmalu ne bo več ljudi, ki bi bili pripravljeni delati brezplačno, saj se od besed, »da je biti kmet poslanstvo in ne poklic«, ne da živeti. Pa je to škoda, saj je kmetijstvo lahko poslovna priložnost. Dejstvo je, da je pridelava hrane lahko zelo zanimiva in poslovno uspešna dejavnost, če se zadeve prav lotimo in če se da s tem tudi primerno zaslužiti. Slovenija ima namreč tako obdelovalno zemljo kot potrošnike.

Veliko je bilo aktivnosti v tem letu. Žal pogosto niso bile dovolj opažene, saj so pričakovanja praviloma veliko večja od možnosti in vpliva zbornice. A to nas samo še dodatno spodbuja, da smo še bolj dejavni in prodorni. Tako na zbornici kot tudi v glasilu Zelena dežela se bomo prilagajali razmeram in iskali poti k izboljšanju svojega delovanja. Kajti le trdna volja in želja po boljšem in napredku nas lahko pripeljeta tja. Zato si vsi skupaj prizadevajmo, da si bomo prihajajoče leto zapomnili tudi še po čem dobrem!

Robert Peklaj, urednik

CELJSKI SEJEM, 9.-13. februar 2022

AGRITECH

 STROKOVNI SEJEM KMETIJSKE
IN GOZDARSKE MEHANIZACIJE

Celjski sejem

Zgodovinski 1. december

ROMAN ŽVEGLJČ
predsednik KGZS

Ko smo se predstavniki kmetijskih nevladnih organizacij 1. decembra sestali nekaj ur pred uradnim srečanjem s predsednikom vlade Janezom Janšo, je med nami vladala nekakšna negotovost. Čeprav smo bili prepričani, da je naša zahteva po več denarja za kmetijstvo v prihajajočem obdobju skupne kmetijske politike do leta 2027 upravičena in tudi dobro utemeljena, je v nas glodal manjši črvček dvoma: ali bo vlada prepoznala pomen kmetijstva za slovensko družbo, bo sam predsednik vlade sploh naklonjen pomisli, da bi država primaknila malce več, kot to od nje zahteva Bruselj? Saj veste, da včasih tudi še tako trdni dokazi in argumenti ne zadoščajo, če pridejo v ospredje drugi interesi in cilji.

Sedaj že veste izid tega, lahko rečem, zgodovinskega srečanja nevladnih kmetijskih organizacij s predsednikom vlade. Vlada bo do leta 2027 namenila poleg bruselskih zahtevanih še dodatnih 310 milijonov evrov. Zgodovinsko je zato, ker bo prvič po vstopu Slovenije v Evropsko unijo država namenila veliko več, kot to zahtevajo evropski predpisi, in ker vlada ni že takoj ob naši prvi zahtevi za več sredstev zamahnila z roko in rekla: pozabite! Na tem mestu se še enkrat zahvaljujem tako vladi, predsedniku vlade in kmetijskemu ministru, da je kmetijstvo končno dobilo del pozornosti, ki jo bo še tako rabilo v teh časih. Seveda pa tudi naše zahteve ne bi bile uslišane, če ne bi skupaj stopile vse nevladne organizacije in po svojih močeh dodale kamenčke v ta mozaik. To je le še eno potrdilo, da s skupnimi prizadevanji, preseganjem ozkih lastnih interesov in odločnostjo lahko tudi kmetje nekaj dosežemo.

Seveda so se takoj pojavili tudi nekateri pomisleki in jamranja, da tega denarja ne bodo videli tisti, ki bi si to zaslužili, da je to še vedno premalo in podobno. Vse to postavlja pred nas veliko, morda še težjo nalogo: kako pripraviti strateški načrt skupne kmetijske politike tako, da bo denar (ki ga v resnici ni malo) dokaj pravično porazdeljen. Da v tem načrtu ne bo čutiti samo tisto, kar od nas predvideva Evropska unija (in nas, po eni strani, tudi omejuje), temveč da bo v njem zaznati slovenski duh, naše značilnosti in posebnosti. Na Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije smo se zaradi tega zelo resno lotili obravnave vseh predlogov načrta, ki smo jih dobili. Organizirali smo javne razprave po območnih enotah po vsej Sloveniji, vanje vključili tudi člane strokovnih odborov, sodelovali so tako zunanji kot naši strokovnjaki na zborničnem uradu. Vse to s ciljem, da najdemo takšno rešitev, ki bo vsaj večinsko zadovoljila pričakovanja tistih, ki so imeli voljo sodelovati pri tem in vedo, kako pomembna je ta odločitev. Sedaj imajo škarje in platno v rokah na ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, končno odločitev pa bo sprejela vlada. Upamo lahko, da bo tudi pri tem imela srečno in »pametno« roko kot pri odobritvi dodatnih sredstev za kmetijstvo.

Prav je, da konec leta zaključimo pozitivno in z upanjem, da bo novo leto prineslo veliko dobrega in zdravega, vam želim lepe praznike in srečno novo leto!

KAKO DO INFORMACIJ NA KGZS

SPLOŠNE INFORMACIJE

Tel.: 01 513 66 00, e-naslov: kgzs@kgzs.si, www.kgzs.si

UREDNIŠTVO ZELENE DEŽELE

Tel.: 01 513 66 40, e-naslov: zelena.dezela@kgzs.si

Zelena dežela št. 169, december 2021 • Zelena dežela je glasilo Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, ki izhaja šestkrat letno in je za člane KGZS brezplačno. • Uredništvo: KGZS – Zelena dežela, Gospodinjka ulica 6, 1000 Ljubljana, tel.: 01/5136640, e-pošta: zelena.dezela@kgzs.si, splet: www.kgzs.si • Odgovorni urednik: Robert Peklaj • Novinar: Marjan Papež • Fotografija na naslovnici: Matjaž Maležič • Tehnično urejanje: Andrej Lombar • Jezikovni pregled: Marjana Cvirn • Fotografije: arhiv KGZS (če ni drugače navedeno) • KGZS ne odgovarja za oglasno vsebino. Tisk: Salomon, d.o.o. • Naklada: 94.000 izvodov • ISSN 1581-9027, spletna izdaja ISSN 2536-2119

Biti kmet je poslanstvo

JANEZ JANŠA
predsednik Vlade RS

Izjava dedka Brende Schoepp, pisateljice in motivatorke, da vsak človek vsaj enkrat v življenju potrebuje zdravnika, odvetnika, policista in duhovnika, vsak dan, trikrat na dan, pa potrebuje kmeta, pove več kot tisoč besed. Hrana je strateška dobrina, nujna za obstoj vsakega posameznika, naroda in človeštva.

Kmet, ki je v nenehnem stiku z zemljo in je od nje tudi odvisen, jo spoštuje in skrbi zanjo. Bolj kot tisti, ki mislijo, da kruh zraste na poljih trgovin, ve, da je hrano treba pridelati. Raste iz zemlje in dela človeških rok.

V preteklem letu sem imel veliko priložnosti, da sem iz prve roke slišal, s kakšnimi konkretnimi težavami se danes srečuje slovensko kmetijstvo. Ker sem odraščal na majhni kmetiji, jih dobro razumem. Hvaležen sem za vse pogovore, na katerih smo lahko izmenjali mnenja, slišali drug drugega in skupaj iskali najboljše rešitve. Vlada razume pomen kmetijstva za zdravo in varno prihodnost Slovenije. Sprejema ukrepe, da mu pomaga v teh težkih časih ter ustvarja nove priložnosti za podeželje in prihodnje rodove. Kajti Slovenija ni samo Ljubljana. Naša primarna skrb je zato enakomeren razvoj vseh delov države in podpora ter spodbuda tistim sektorjem družbe, ki so za narod vitalnega pomena.

Vendar vedno ni bilo tako. Za primerjavo naj navedem obdobje zadnjih šestih let, ko so vlade za različne nevladne organizacije namenile preko 600 milijonov evrov zato, da so preučevali teorijo spola in taljenje snega na Antarktiki. Žal od tega slovenski državljani nismo imeli veliko. Mnogokrat nič ali celo škodo. Od nastopa mandata je vlada spremenila tok denarja in zato je odziv tistih, ki izgubljajo neupravičene privilegije, silen in glasen. A nič zato.

Vesel sem, da smo v letih 2020 in 2021 za pomoč različnim sektorjem v kmetijstvu, prehrani in gozdarstvu izplačali skupaj blizu 27 milijonov evrov pomoči iz protikoronskih paketov. Skupni izplačani znesek pomoči v letih 2020 in 2021 iz različnih virov znaša več kot 38 milijonov evrov. Sprejet je bil tudi ukrep enkratnega solidarnostnega dodatka v letih 2020 in 2021 v višini 150 evrov za kmete, starejše od 65 let, ki imajo nizke prejeme. Prvega januarja letos se je začel uporabljati Zakon o dopolnitvah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Gre za zakon, ki izpolnjuje marsikatera pričakovanja in potrebe kmetov, za katere so si na Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije prizadevali vrsto let. Rešuje kar dve težavi kmetov ob upokojitvi, to je vštavanje dokupljenih kmečkih let v pokojninsko dobo brez dokupa in priznanje širšega obsega pravic kmetom, ki so v osemdesetih letih prejšnjega stoletja plačevali enako visoke prispevke kot t. i. združeni kmetje, katerim je bil že takrat priznan polni obseg pravic. Ob vsem naštetem ne gre pozabiti na sredstva, namenjena pomoči prizadetim zaradi posledic naravnih nesreč, uspešno črpanje evropskih sredstev in številne druge ukrepe za pomoč in podporo slovenskemu kmetijstvu.

Slovenija ima v okviru Strateškega načrta 2023–2027, torej za petletno obdobje, na voljo 1,78 milijarde evrov sredstev iz Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Vlada k temu prispeva še 547 milijonov evrov iz nacionalnega proračuna. Zaradi dogovora s predstavniki kmetijskih organizacij in kmetov v začetku decembra je znesek, ki ga zagotavlja vlada, višji za 310 milijonov evrov, kot je obvezni prispevek nacionalnega proračuna. Dodatna sredstva potrjujejo, da se zavedamo strateškega pomena kmetijstva in podeželja za zagotavljanje prehranske varnosti Slovenije. Ponosen sem, da smo prvič po vstopu v Evropsko unijo dodatno zagotovili več sredstev za kmetijstvo, kot to zahtevajo predpisi Evropske unije.

Naš cilj je, da s temi sredstvi ohranjamo in razvijamo družinske kmetije, podpiramo pridelavo in prirejo varne ter kakovostne slovenske hrane in omogočimo prilagoditev slovenskega kmetijstva na vedno zahtevnejše razmere na trgu. Da ohranimo podeželje in njegovo poseljenost. V teh ciljih smo bili in bomo vedno zavezniki slovenskih kmetov.

Vsa naša prizadevanja bodo bogato povrnjena, če bom, ko se bomo naslednjič srečali, slišal to, kar sem prebral pred kratkim, da je biti kmet lepo poslanstvo. Kajti delo kmeta ni zgolj ekonomija, ampak je tudi poslanstvo – poslanstvo v skrbi za zdravje in blaginjo naroda.

Želim vam blagoslovljene in mirne božične praznike, ponosno praznovanje dneva samostojnosti in enotnosti, v letu 2022 pa predvsem zdravja, poguma ter obilo sadov vašega dela in gozdarjenja.

Obvestilo ekološkim pridelovalcem in predelovalcem o prijavi oziroma obnovitvi prijave v kontrolo

Obveščamo vas, da boste vsi ekološki pridelovalci oziroma predelovalci zaključene petletne obveznosti za ukrep ekološko kmetovanje (ukrep EK) v letu 2022 predvidoma lahko podaljšali za eno leto. Če ste zaključene petletne obveznosti za eno leto podaljšali že v letu 2021, pa jih boste v letu 2022 predvidoma lahko podaljšali še za eno leto.

Posebej vabimo tudi vse zainteresirane, da v letu 2022 v ukrep EK vstopite na novo, saj na ta način podpirate in promovirate izvajanje ekološkega kmetovanja v Sloveniji, ki mu tudi Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano namenja posebno pozornost. Vse ekološke pridelovalce oziroma predelovalce, ki želite pridobiti finančno podporo za leto 2022 v okviru Programa razvoja podeželja 2014–2020 za ukrep EK, **pozivamo k prijavi oziroma obnovi prijave v kontrolo ekološkega kmetovanja najpozneje do 31. decembra 2021** pri eni izmed pooblaščenih organizacij za kontrolo in certificiranje kmetijskih pridelkov ali živil, ki jih najdete na spletni strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, kjer najdete tudi več informacij o ekološki pridelavi: <https://www.gov.si/teme/ekoloska-pridelava/>.

Slovenija podpira ekološko kmetovanje preko ukrepa Ekološko kmetovanje v okviru PRP 2014–2020.

Rezultati prvih zaključenih projektov Evropskega partnerstva za inovacije (EIP)

Izvajanje projektov EIP se je pokazalo kot primeren odziv na vrzeli v prenosu znanja in inovacij od raziskovalno-znanstvene sfere do kmetov in povratne komunikacije glede izzivov, s katerimi se kmetje vsakodnevno srečujejo pri svojem delu.

Trenutno imamo v Sloveniji v izvajanju 44 projektov EIP, kar kaže na veliko potrebo po tovrstnih praktičnih projektih, v katerih sta v središču kmet in reševanje izzivov, s katerimi se vsakodnevno srečuje pri opravljanju svoje kmetijske in gozdarske dejavnosti.

Po treh letih izvajanja so na voljo zaključki prvih devetih projektov EIP, ki ponujajo rešitve za konkretne izzive kmetov. Rezultati so bili predstavljeni na dogodku Evropskega partnerstva za inovacije, ki je potekal 23. novembra 2021 v Laškem in preko spleta.

Tako so na voljo rešitve s področja reje drobnice, zrnatih stročnic, senenega mesa in mleka, pitanja govedi, pridelave beljakovinsko bogate krme, pridelave koruze in pšenice na vodovarstvenih območjih, pomena opravevalcev za sadjarje in trajnostne rabe vode v kmetijstvu.

Predstavitve projektov EIP, ki so v zaključni fazi in so bili predstavljeni na zgoraj omenjenem dogodku, si lahko ogledate na spletni strani skupne kmetijske politike: <https://skp.si/novice-portal-znanja/dogodek-eip-2021>.

Kdor bi se želel na novo vključiti, sta do 12. januarja 2022 odprta dva javna razpisa – 5. javni razpis za podukrep 16.5 na temo podnebnih sprememb in okolja ter 4. javni razpis za podukrep 16.2 za razvoj novih proizvodov, praks, procesov in tehnologij.

Za vsebino je odgovorno Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, ki je tudi organ upravljanja, določen za izvajanje Programa razvoja podeželja 2014–2020.

zelena dežela

Dodatna sredstva za slovensko kmetijstvo

Pogovor s predsednikom vlade in skupen nastop nevladnih organizacij sta bila uspešna: vlada bo namenila več denarja za kmetijstvo.

Robert Peklaj, KGZS
robert.peklaj@kgzs.si

Predsednik Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije **Roman Žvegljič** se je skupaj z drugimi predstavniki kmetijskih nevladnih organizacij 1. decembra ponovno srečal s predsednikom vlade **Janezom Janšom**. Na sestanku so razpravljali o težkem položaju slovenskega kmetijstva in nujnosti dodatnih sredstev za ohranitev in razvoj slovenskega podeželja.

Predsednik vlade je zahteval predstavnikov kmetov prisluhnil in zagotovil, da bo vlada iz državnega proračuna zagotovila dodatnih 310 milijonov evrov. Tako bo prvič po vstopu v Evropsko unijo vlada dodatno zagotovila več denarja za kmetijstvo, kot to zahtevajo evropski predpisi. Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije pozdravlja tako odločitev vlade, hkrati pa se zahvaljuje predsedniku vlade **Janezu Janšiu** in ministru za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano **dr. Jožetu Podgorškemu** za njuno razumevanje in pripravljenost prisluhniti težavam, s katerimi se soočajo slovenski kmetje.

S temi dodatnimi sredstvi bo država zagotovila več investicij za ohranitev in razvoj družinskih kmetij, zagotovila pridelavo in prirajo varne ter kakovostne slovenske hrane, omogočila prilagoditev slovenskega kmetijstva na vedno zahtevnejše razmere na trgu ter ohranila podeželje.

Kmetijstvo v Sloveniji omogoča ohranjanje narave

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije podpira prizadevanja držav in družbe nasploh za zaščito narave, zato pri svoji dejavnosti veliko pozornost namenja prav ukrepom, ki spodbujajo prilagajanje kmetijstva vse ostrejšim zahtevam za povečanje dobrobiti živali in ohranjanju naravnega okolja. Pri tem pa je treba opozoriti, da je slovensko kmetijstvo zaradi geografskih in podnebnih razmer, lastniške strukture in velikosti (majhnosti) površin posebno. Skoraj 40 odstotkov slovenskega ozemlja obsegajo območja Natura 2000, kar je največ med državami Evropske unije. Poleg tega se je po podatkih Agencije RS za okolje poraba fitofarmaceutskih sredstev (FFS) v Sloveniji v zadnjih osemindvajsetih letih več kot prepolovila, in sicer z 2.031 ton v letu 1992 na 942 ton v letu 2019.

Da kmetijstvo ni ključni dejavnik pri vplivu na podnebne razmere, so pokazale lanske posledice zaprtja celotne družbe zaradi izbruha koronavirusa, ko sta v svetovnih razmerah za kratek čas obstala celotni promet in delno industrija. Čeprav je v tem času kmetijstvo bolj ali manj nemoteno delovalo, so se podnebne razmere zelo hitro izboljševale. S tem se je pokazalo, da v praksi kmetijstvo le nima takšnega vpliva na podnebje, kot želijo to nekateri pretirano poudariti.

Na drugi strani pa je kmetijstvo samo eno od večjih žrtev podnebnih sprememb, saj so vse pogostejše vremenske ujme (toče, vetroolomi, žledolomi, pozebe in suše), ki čedalje bolj otežujejo kmetovanje. Zato si kmetje še toliko bolj prizadevajo za ohranitev narave.

Družba pričakuje, da poleg pridelave hrane kmetje izvajajo tudi ekosistemske storitve, da se ohranja vitalno in obdelano podeželje. Vsa ta pričakovanja so sicer upravičena, vendar se je treba zavedati, da kmetijstvo ob vseh novih okolijskih zahtevah in zahtevah potrošnikov po zdravi, lokalno pridelani hrani ni donosna gospodarska panoga. Zato mora država nujno podpreti nova investicijska vlaganja, ki bodo omogočila kmetom, da bodo lahko še naprej izpolnjevali funkcijo okolijskega in prehranskega upravljalca po meri pričakovanja sodobne družbe in ob tem ohranili zanimanje za kmetovanje. Ne pozabimo, da je naloga kmetov poleg zagotavljanja prehranske varnosti tudi skrb za okolje, dobrobit živali in krepitev podeželskih območij. Prav kmetijstvo namreč omogoča obstoj in razvoj podeželja, zagotavlja njegovo obdelanost in urejenost, hkrati pa še vedno skrbi tudi za socialno varnost, saj omogoča ustrezno število delovnih mest.

Delo zbornice je tako razumljivo usmerjeno k pridelavi zdrave hrane, ohranjanju zdrave zemlje in okolja. Ob tem se je treba zavedati tesne povezanosti kmeta in narave, ki sodelujeta pri pridelavi hrane, ter dejstva, kako pomembno je uživanje hrane, ki je pridelana v neposredni bližini. Hrane, ki je za pot od njive ali hleva do porabnika potrebovala čas, ki se meri v urah in minutah in ne v tednih ter morskimi miljah. Zavedati se je treba, da gre pri tem tudi za najbolj racionalno rabo okolja v smislu okolijskih obremenitev. Najboljše je vedno tako zelo blizu, ima pa seveda svojo ceno.

Robert Peklaj, KGZS

Nepopoln strateški načrt

Spomnimo, da so 25. novembra člani sveta Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS) na tretji izredni seji razpravljali o predlogu strateškega načrta

tijske politike, močno vplivajo na finančni položaj. Težava pa je v tem, da strateški načrt vsebuje intervencije, kjer so znani zneski na hektar, in intervencije, kjer ti zneski še niso znani. Prav tako niso znane vse kal-

Foto: Kabinet predsednika Vlade RS

»Vlaganja v kmetijstvo se bodo družbi večkratno povrnila, saj bo s temi dodatnimi sredstvi država ohranila podeželje in njegovo poseljenost ter omogočala ohranjanje kulturne krajine in zagotavljanje pogojev, ki bodo mlade obdržali na kmetijah,« pravi Roman Žvegljič, predsednik Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije.

KGZS se zaveda odgovornosti, pred katero je slovensko kmetijstvo v prihodnjem programskem obdobju, saj je prvič po vstopu v EU slovenska vlada namenila za kmetijstvo več denarja iz državnega proračuna, kot to predvidevajo evropski predpisi. »Zato je še tolikanj bolj pomembno, kako bo oblikovan strateški načrt skupne kmetijske politike, saj to partnerstvo z vlado pomeni veliko finančno obveznost tudi za kmete. Ti bodo za vsak »državni« evro morali dodati še tri svoje, če želimo, da bodo naložbe dosegle svoj cilj,« je zaključil Žvegljič.

skupne kmetijske politike za obdobje 2023–2027. Predlog so na seji predstavili minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano dr. Jože Podgoršek in njegovi sodelavci. Po nekajurni razpravi in pregledu pripomb, ki jih je KGZS zbrala v času javne razprave, so svetniki soglasno sprejeli sklep, da zbornica ne potrjuje Strateškega načrta SKP 2023–2027 v celoti, dokler se predstavniki zbornice ne sestanejo s predsednikom vlade in dogovorijo o zahtevanih sredstvih. Za razvoj slovenskega kmetijstva in podeželja je namreč treba nujno nameniti več sredstev za ukrepe programa razvoja podeželja. KGZS je že večkrat argumentirano zahtevala dodatna sredstva v višini 380 milijonov evrov in od tega ne odstopa.

Na KGZS tako menimo, da je treba kmetijsko gospodarstvo obravnavati kot celoto, saj sredstva, ki jih posamezno kmetijsko gospodarstvo pridobi iz naslova ukrepov kme-

kulacije, ki so osnova za izračun ukrepov. Zato zbornica zaradi odgovornosti do svojih članov ne more odločiti o vseh predlaganih intervencijah, saj ni na voljo dovolj podatkov.

Zbrane pripombe, stališča in zahteve je zbornica posredovala Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, da jih ta vključi v predlog strateškega načrta.

Več pozornosti zelenjadarstvu

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS) že vrsto let ugotavlja, da so potrebe in poraba zelenjave v Sloveniji pri večini pridelavcev bistveno večje od pridelave. Ta se je sicer v zadnjih letih povečala, a še vedno pridelamo komaj polovico potrebne zelenjave, saj smo lani iz domačih virov dosegli komaj 48-odstotno samooskrbo.

Za povečanje pridelave zelenjave in učinkovitejšo prodajo bo treba bolje organizirati odkup in s tem okrepiti pogajalski položaj pridelovalcev v verigi 'od njive do mize'. Predvsem pa je treba okrepiti nadzor nad preprodajo uvožene zelenjave in bolj doreči označevanje o poreklu surovine v predelanih izdelkih. Prav tako moramo osvestiti potrošnike o prednostih zelenjave, ki je bila pridelana v bližini, saj ima ta večjo hranilno vrednost, manj obremenjuje okolje zaradi krajšega transporta in drugo.

Pridelavo zelenjave bi lahko okrepili tudi z ugodnejšo obdavčitvijo: obdavčitev zelenjadnic, ki so obdavčene kot posebne kulture, je sorazmerno visoka. Država bi lahko z bolj prožno zakonodajo pri postavitvi rastlinjakov, hitrejšimi postopki za odobritev namakanja ter preprostejšimi postopki za možnost pridelave neprodane zelenjave na kmetiji dala dodaten razvojni zagon tej dejavnosti.

O stanju v zelenjadarstvu je v četrtek, 11. novembra, razpravljala tudi strokovni odbor za zelenjadarstvo pri KGZS. Člani odbora so bili soglasni, da predlog strateškega načrta Skupne kmetijske politike za obdobje 2023–2027 premalo pozornosti namenja zelenjadarstvu. Če namreč želimo uresničiti prej omenjene cilje, potem moramo nameniti več sredstev za pridelavce zelenjave.

Ob dnevu slovenske hrane

Predsednik Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije **Roman Žvegljič** je sredi novembra sodeloval na dogodku za novinarje, ki ga je ob dnevu slovenske hrane in akciji Tradicionalni slovenski zajtrk organizirala Zadružna zveza Slovenije.

Gre za promocijsko akcijo, ki krepi zavedanje prednosti kupovanja in uživanja lokalno pridelane hrane ter oblikovanja zdravih prehranskih navad. Tradicionalni slovenski zajtrk, ki je bil letos 19. novembra že enajsti po vrsti, je prerasel prvotne okvire in postal vseslovensko gibanje podpore lokalno pridelani hrani.

Predsednik zbornice je med drugim poudaril pomen slovenskih kmetov, ki pridelujejo hrano, in izrazil željo, da se zavedanje pomena lokalnih nakupov prenese na celoten sektor javnega prehranjevanja ter vzpostavi čim več dolgoročnih partnerstev med kuhinjami in kmetijami. Obenem se je zahvalil vsem čebelarjem in kmetom, ki so pred enajstimi leti brezplačno v šole prinesli mleko, med, kruh in jabolka. Ob tem je izpostavil, da je kmetijstvo trd posel in stiskanje kmetov znotraj prehranske verige ga dodatno onemogoča.

Temeljno poslanstvo kmetijstva mora ostati pridelava hrane. Slovenski kmet sicer ne porabi manj energije za delo na njivi, odpade pa tisoče kilometrov transporta. Seveda pa mora biti kmetovanje ekonomsko vzdržno. Zato se v Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije vedno znova obračamo na potrošnike, da kupujejo domače, kljub temu da za hrano namenijo kakšen evro več. Tradicionalna priprava hrane v krogu družine, vrtca in šole nas vse povezuje, da pomen tako nam kmetom kot potrošnikom. Tako nas veseli, da se tudi letos nadaljuje in širi poslanstvo akcije Tradicionalni slovenski zajtrk.

Na dogodku so poleg predsednika KGZS Romana Žvegljiča sodelovali: dr. Jože Podgoršek, minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, mag. Andrej Vizjak, minister za okolje in prostor, dr. Marjeta Recek, vodja Sektorja za varovanje zdravja, mag. Helena Kujundžič Lukaček, v. d. generalnega direktorja, Direktorat za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo pri Ministrstvu za šolstvo, Irena Simčič, Zavod RS za šolstvo, Anja Mager, predsednica Zveze slovenske podeželske mladine, Borut Florjančič, predsednik Zadružne zveze Slovenije, dr. Tatjana Zagorc, direktorica GZS – Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij, in Boštjan Noč, predsednik Čebelarke zveze Slovenije.

Tatjana Vrbošek, KGZS

Debirokratizacija v kmetijstvu

V zakonodajni proceduri je spremenjen predlog Zakona o debirokratizaciji.

Janja Virant, KGZS
janja.virant@kgzs.si

Z namenom, da se v kmetijsko in gozdarsko dejavnost vne- se čim več poenostavitev in zmanjša birokratske ovire, smo na KGZS predlog pregledali in podali številne dodatne predloge. S svojimi stališči in dodatnimi predlogi debirokratizacije smo seznanili tako Vlado RS, ki je predlagateljica zakona, kot poslanske skupine.

Davčne poenostavitve za agrarne skupnosti

Predlog Zakona o debirokratizaciji med drugim uvaja spremembo Zakona o davčnem postopku (ZDavP-2) in Zakona o agrarnih skupnostih (ZAgrS), s katerima se omogoča, da je v davčnih postopkih davčni zavezanec sama agrarna skupnost, ne pa vsi njeni člani. V primeru obdavčitve premoženja agrarne skupnosti za davčnega zavezanca šteje sama agrarna skupnost, ki ima svojo davčno številko in svoj bančni račun. S predlagano rešitvijo se na KGZS strinjamo, saj bo agrarnim skupnostim omogočila hitrejšo in učinkovitejšo izpolnjevanje davčnih obveznosti.

Vračilo trošarine za dvoriščno mehanizacijo

Na KGZS smo predlagali uvedbo vračila trošarine za pogon kmetijske dvoriščne mehanizacije. V sodobni kmetijski pridelavi namreč vse večji delež opravil poteka tudi na dvori-

šču kmetije. Prav tako v okvir osnovne kmetijske in gozdarske dejavnosti kot del pridelave spada tudi priprava pridelka za prodajo (čiščenje, luščenje, sortiranje, pakiranje), torej postopki, ki še ne pomenijo predelave. V navedenih procesih se porabi tudi znaten del energije. Rešitev vidimo v spremembi Pravilnika z ustreznim povišanjem normativne porabe goriv.

Neobdavčitev sektor- skih covid-19 pomoči

Sektorske pomoči so obdavčene kot drug dohodek kmetijskega gospodarstva. Finančno nadomestilo se torej v primeru, da ga pridobi oseba, ki je zavezan- ka za dohodnino od dohodka iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti, kate- re dohodek se določa na podlagi pavšalne davčne osnove, šteje za drug dohodek v skladu s 70. členom Zakona o dohodni- ni (ZDoh-2), ki dohodnina ni oproščen. Predlagali smo, da se taka plačila, izplačana zara- di izrednih razmer, kar epidemija virusa covid-19 nedvomno je, uvrstijo pod določbo 5. točke 26. člena ZDoh-2 in postanejo davčnih bremen prosta.

Mali obsegi predela- ve in obveznost pri- dobitve dovoljenja za opravljanje dopolnilne dejavnosti

Kljub določilom Zakona o do- hodnini, ki jasno definira po-

goje, obseg in omejitve v zvezi z malimi obsegi predelave, v pra- ksi prihaja do nepotrebnih do- datnih zahtev po hkratni pridobitvi dovoljenja za opravljanje dopolnilne dejavnosti. Ker dopolnilna dejavnost med drugim pomeni tudi dodatno finančno breme, saj je obvezno plače- vanje pavšalnih prispevkov za socialno varnost, davčna opro- stitev iz naslova malih obse- gov predela v praksi ni zaživel. Predlagali smo ustrezno spre- membo Zakona o kmetijstvu.

Odprava plačila pavšalnega prispevka za nosilce dopolnilnih dejavnosti

Na KGZS že vse od sprejetja no- vele Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zava- rovanju zaznavamo upadanje števila dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, predvsem tistih, ki sicer ne prinašajo visokih dobičkov, so pa po svoji vsebini tradicionalne na kmetijah in zato izredno pomembne za sam obstoj kmetijstva v Sloveniji. Menimo, da je višina prispev-

kov za zdravstveno zavarova- nje za večino nosilcev dopolnil- nih dejavnosti nesprejemljiva, saj je nesorazmerna dobičku, ki ga iz tega naslova dosegajo. Marsikatera dopolnilna dejav- nost namreč ne dosega letnega dohodka, da bi se z njim lahko pokrilo obvezne prispevke in stroške. Predlagali smo ustrezno zakonsko rešitev za izvzetje dopolnilnih dejavnosti iz ob- veznosti plačevanja pavšalnega prispevka.

Ukinitev obvezne izdaje upravne odločbe za sadnjo, nego in redčenje

Slovenski gozdovi se premalo pomlajujejo in negujejo s čimer se slabita njihova kakovost in sposobnost prilagajanja na pod- nebnne spremembe. Trenutni predpisi za vsa dela v gozdovih zahtevajo izdajo upravne odloč- be kot dovoljevanje za izvaja- nje del v gozdovih. Zaradi pre- malo nacionalnih sredstev in posledično premajhnega števi- la izdanih odločb veljavni sis- tem omejuje svobodno gospo-

darsko pobudo in ne sovпада s cilji Evropske gozdarske strate- gije ter Evropskega zelenega do- govora. Delavci javne gozdarske službe zaradi omejenih finanč- nih sredstev, namreč ne more- jo izdati vseh odločb, ki so na- črtovane, hkrati pa lastnikov ne morejo spodbujati v samo- iniciativno izvajanje sadnje in nege, saj bi to pomenilo neena- kopopravnost do lastnikov, ki so izbrani za sofinanciranje. Kot rešitev smo predlagali ustrezno spremembo Zakona o gozdovih.

Ukinitev obvezne izdaje upravne odločbe za sečnjo manjših količin lesa za domačo rabo

Prednost ukinitve odločb za sečno manjših količin je v op- timizaciji dela javne gozdarske službe in v razbremenitvi la- stnikov gozdov. Lastniki mora- jo namreč trenutno za vsak posek (tudi za posek enega su- hega drevesa ali grma) pridobiti ustrezno upravno odloč- bo. Ureditev je neracionalna in pretirano birokratska, zato pre-

dlagamo možnost, da lastnik v skladu z gozdnogojitvenim načrtom sam izbere manjšo koli- čino lesa za posek (do 20 m³) in o tem predhodno obvestil revir- nega gozdarja. Slovenija bi s to spremembo ustrezno »legalizi- rala« sedanje stanje sečenj drv za domačo rabo. Predlagali smo ustrezno spremembo Zakona o gozdovih.

Ropanje školjk s strani orad

V školjčičih je nastala velika težava, ker orade ropajo školj- ke. Nastaja visoka gospodarska škoda, zato je potrebno ustrezno spremeniti Zakon o mors- kem ribištvi, da se poleg izlova cipljev dovoli tudi izlov ropar- skih oziroma škodljivih orga- nizmov, ki ogrožajo školjčiča.

Prepoved odvzema vode v ribogojstvu

Dejavnost ribogojstva je ize- načena s hidroelektrarnami (MHE), kjer se voda lahko od- vzame le, če je le-te dovolj. V primeru ribogojstva gre za go- jenje živih vodnih organizmov, ki so popolnoma odvisni od stalne preskrbe z vodo. S prepo- vedjo odvzema vode v primeru manjšega Qes od navedenega v odločbi (pojavi se krajše obdo- bje v poletju) trčimo v birokrat- sko oviro – živali ne moremo »izključiti« kot lahko hidrielek- trarno, saj je gojitveni cikelus pos- trvi dve leti, krapov pa tri leta – in v tem času morajo imeti ves čas na razpolago svoj življenjski medij – to je vodo.

Zadnja priložnost za majhne kmetije

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS) in Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) sta opozorili na že tretji javni razpis na podukrepu 6.3 Pomoč za zagon dejavnosti, namenjen razvoju majhnih kmetij, in predstavili spodbudne rezultate prvega javnega razpisa.

KGZS in ARSKTRP se zavedata pomena obstoja in razvoja malih kmetij, ker so te zelo pomembne za vitalnost našega podeželja in prehransko varnost. Zato sta na skupni novinarski konferenci, ki je bila 3. novembra v prostorih KGZS, predstavili možnosti, ki jih majhnim kmetijam ponuja že tretji javni razpis na podukrepu 6.3 iz Programa razvoja podeželja za obdobje 2014–2020. Za tretji razpis je predvidenih 15,4 milijona evrov, za celotni ukrep pa je bilo namenjenih 52 milijonov evrov, od tega 39 milijonov iz evropske malhe. To je tudi

zadnji tovrstni razpis, ki bo majhnim kmetijam dokaj preprosto omogočil dostop do podpornih sredstev, saj v predlogu novega strateškega načrta za obdobje 2023–2027 takšni razpisi niso več predvideni.

»Zbornica se je zelo zavzemala za sprejetje tega ukrepa. Gre namreč za kmetije, ki do sedaj niso imele možnosti kandidirati na nobenem razpisu, novi ukrep pa jim je omogočil pridobiti vsaj nekaj nepovratnih sredstev za investicije. Prav tako smo bili na zbornici uspešni s predlogom, da se iz dohodnina izločijo sredstva, ki so jih upravičenci namenili za investicije in so zanje priložili račune ter dokazila o plačilu,« je opozoril na vlogo zbornice njen direktor **Janez Pirc** in nadaljeval: »Ocenimo lahko, da je bila izvedba prvega javnega razpisa zelo uspešna tudi po zaslugi Javne službe kmetijskega svetovanja pri KGZS, saj je bilo treba

vložiti izjemno veliko truda v promocijo razpisa, da so se male kmetije, ki nimajo izkušenj, odzvale na razpis.« Generalni direktor ARSKGTRP **mag. Miran Mihelič** je prav tako pozitivno ocenil uspešnost dosedanjih javnih razpisov iz tega ukrepa, saj je bilo na prvem razpisu odobrenih kar 99 odstotkov vseh vloženih vlog. »S tem ukrepom in javnimi razpisi želimo izboljšati konkurenčnost majhnih

kmetij, potencial za pridelavo, predelavo oziroma trženje kmetijskih proizvodov, povečati produktivnost ter ekonomsko in okoljsko učinkovitost majhnih kmetij, ohraniti posejlenost na podeželju in preprečevati zaraščenost,« je Mihelič pojasnil cilje ukrepa in dodal: »Sicer pa so oziroma bodo kmetije s temi sredstvi posodobile svojo mehanizacijo, nabavile informacijsko opremo

za sodobnejše poslovanje, kupile nove sadovnjake ali posodobile objekte za kmetijsko proizvodnjo ali dopolnilno dejavnost.« Analiza prejetih vlog na razpis je pokazala, da je povprečna starost prejemnika sredstev 54 let, da v povprečju obdelujejo 7,3 ha kmetijskih zemljišč in redijo 7,8 glave velike živine. Največ prejemnikov sredstev je iz Savinjske statistične regije, sledijo prejemniki

iz Osrednjeslovenske in Podravske regije. Predstavniki zbornice in agencije so na koncu pozvali majhne kmetije, ki bi želele kandidirati za pridobitev nepovratnih sredstev v višini 5.000 evrov, da se oglasijo na najbližji izpostavi Javne službe kmetijskega svetovanja v okviru KGZS, kjer jim bodo pomagali izpolniti vlogo. V okviru tretjega javnega razpisa lahko namreč vlogo oddajo tudi majhne kmetije s trajnimi nasadi, katerim ne bo treba izpolnjevati pogoja obtežbe z živalmi. V okviru meril za izbor vlog bodo vstopni prag lažje dosegle tudi kmetije, ki niso v težavnih območjih, zato na javni razpis vabijo tudi vse živinorejske kmetije, ki niso kandidirale na prvih dveh javnih razpisih.

Robert Peklaj, KGZS

(Razpis se je zaključil 16. decembra 2021.)

Srečni, trinajsti Inovativni mladi kmet je Gregor Slavec

Z izborom Inovativnega mladega kmeta sta KGZS in ZSPM dokazali, da so mladi inovativni podeželani prihodnost slovenske družbe

Tatjana Vrbošek, KGZS
tatjana.vrbosek@kgzs.si

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS) in Zveza slovenske podeželske mladine (ZSPM) sta konec oktobra na trinajstem izboru Inovativna mlada kmetica/Inovativni mladi kmet v predsedniški palači v Ljubljani razglasili zmagovalca izbora. Zmagovalec izbora Inovativni mladi kmet 2021 je postal Gregor Slavec iz Knežaka.

Predsednica komisije za izbor IMK mag. Jožica Vodopivec Rozman iz KGZS je na kratko opisala obrazložitev komisije. Slavec je prepričan s tem, da je oživel kmetijo starega očeta in poskrbel za povečan obseg obdelanih površin na območju Knežaka, ki je sicer precej podvrženo zaraščanju. Redi avtohtone in tradicionalne pasme živali: koze slovenske srnaste in drežniške pasme, bovške ovce, cikasto govedo, štajerske kokoši, osle in ima čebelnjak s 24 panji kranjskih čebel. Inovativnost je izkazal s koz-

jim sladoledom z raznimi dodatki, ki je kupcem na voljo v ekološki embalaži, in celovitim sodobnim pristopom do kmetovanja. V prihodnje namerava zgraditi dodatne objekte predvsem za skladiščenje in prodajo kmetijskih pridelkov in izdelkov, pri tem pa namerava vključiti še druge kmetije, prav tako pa veliko dodano vrednost vidi v vzpostavitvi socialnega podjetja.

Zmagovalcu je čestital tudi predsednik KGZS Roman Žvegljič in pri tem dejal: »Naj vam bo to priznanje spodbuda, da ste na pravi poti. Vedite, da vam bomo pri uresničevanju začrtanih ciljev vedno stali ob strani, saj ste mladi inovativni podeželani prihodnost slovenske družbe.«

Za naziv Inovativnega mladega kmeta se je letos potegovalo enajst kandidatov. Poleg zmagovalca so sodelovali še Sara Berglez Zajec iz Kaple, Simon Čretnik iz Žalca,

Tudi letos je bila razglasitev Inovativnega mladega kmeta v predsedniški palači, gostil pa jo predsednik Republike Slovenije Borut Pahor. (Foto: Julija Kordež, ZSPM)

Rok Gartnar iz Gorenje vasi, Timotej Kovač iz Pivke, Katja in Barbara Leber Vračko iz Zgornje Kungote, Anton Požar iz Moravč, Katarina Puhar iz Černelavcev in Bogojine, Eva Pavlič Seifert iz Drage in Katja Sinkovič iz Buč in Barbara Zakrajšek iz Loke pri Zidanem mostu.

Komisija, v kateri so bili Žan Koroša, Uroš Kovačec, Igor Paldauf, Marjan Golavšek in predsednica komisije Jožica Vodopivec Rozman, je pri kandidatih ocenjevala inovativnost ideje, trajnost projekta, vključnost vidika zaščite okolja, vpliv na lokalno skupnost in podežel-

sko območje, napoved ekonomskega učinka in tržno usmerjenost kmetije. KGZS in ZSPM s tekmovanjem širita in poglobljata znanje mladih nosilk in nosilcev kmetijskih gospodarstev, preverjata praktično usposobljenost ter jih spodbujata k nadaljnji inovativnosti. Namen tekmovanja je tudi popularizirati kmetijstvo in podeželje, spodbujati pozitivno tekmovalnost in druženje med mladimi.

Gregor Slavec: V dveh mesecih dva prestižna naziva!

Gregor Slavec s Knežaka je v dveh mesecih prejel dve izjemni priznanji, ki potrjujejo pravo usmeritev kmetije. V drugi polovici oktobra je postal namreč inovativni mladi kmet v izboru, ki ga organizirata Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije in Zveza slovenske podeželske mladine. Ta uspeh je na sedmem evropskem kongresu mladih kmetov v Bruslju nadgradil še s prejemom evropske nagrade za mlade kmete za najboljši projekt za izboljšanje podeželskih območij!

Spomnimo. Pred skoraj tremi leti smo na tem mestu predstavili njegovo kmetijo, kjer redijo tradicionalne in avtohtone pasme (so ARK središče) ter pridelujejo jagodičevje. Takrat je povedal: »Ne glede na to, da ima začetek mojega kmetovanja romantični pridih, gledam na kmetijo kot na podjetje, ki mora zagotavljati plačo, pokrivanje stroškov in razvoj. Nisem lovec na subvencije, ampak lovec na dodano vrednost, ker to prinaša dolgoročno stabilnost v poslovanju kmetije.«

Kaj lahko k temu doda po skoraj treh letih in prejemu dveh odmevnih naslovov? »Seveda sem vesel obeh nazivov in pričakovano je bilo zaradi prejema naslovov v zadnjih dveh mesecih veliko obiskov novinarjev, mislim, da več kot štirideset. In še kar kličejo in prosijo za obisk ali izjavo, tako da je odziv presegel vsa pričakovanja. Če gledam s trženjskega vidika, sicer ta čas zame ni idealen, saj nimam veliko izdelkov. Zame bi bilo idealno spomladi, ampak tudi tako je v redu. Na to promocijo moram gledati dolgoročno in gotovo naziva ne bosta kar zbledela. Glede na usmeritve pred tremi leti naziva dokazujeta, da delamo dobro in gremo v pravo smer. Zaradi omejenih naravnih dejavnikov in razdrobljenosti kmetije so predelava in razvoj novih izdelkov ter neposredna prodaja načini, s katerimi se da ustvariti primeren dohodek,« je povedal Gregor Slavec.

Marjan Papež (Foto: Klara Lovenjak)

Trošarine po novem

Vlaganje zahtevkov za povrnitev trošarine za energente za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije bo od 1. januarja 2022 možno le še elektronsko prek sistema e-Davki.

Marjan Dolensek, KGZS – Zavod Ljubljana
marjan.dolensek@lj.kgzs.si

Tomaž Močnik, KGZS – Zavod Ljubljana
tomaz.mocnik@lj.kgzs.si

Nič ni v življenju tako zanesljivega kot spremembe, tudi pri predpisih, s katerimi v družbi urejamo medsebojne odnose, oziroma prav pri predpisih. Ena izmed njih je tudi pri vlaganju zahtevkov za vračilo trošarine.

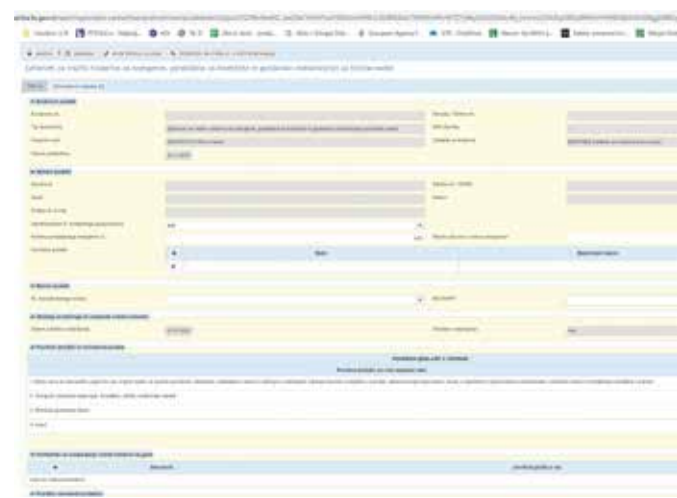
Od 1. januarja 2022 je možno le še vlaganje zahtevkov v elektronski obliki.

Vračilo trošarine za energente, porabljene za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije pri uporabi kmetijskih

zemljišč in gozdov, je možno zadnjih dvajset let. Vlaganje zahtevkov za vračilo je eden najenostavnejših postopkov za različne vloge v kmetijstvu, ki so vezane na subvencije, olajšave, podpore itn. Zahtevek se izpolni na enostavnem obrazcu in pošlje na pristojni, včasih carinski oziroma sedaj finančni urad, doma pa deset let hrani račune za porabljeno gorivo. Do sedaj so se zahtevki vlagali na papirnih obrazcih, zadnja tri leta pa je bilo možno tudi prostovoljno elektronsko vlaganje zahtevkov v sistemu eCarine in do obveznega vlaganja v elektronski obliki je bil, pričakovano, le še korak.

Zakonske spremembe

Sredi letošnjega leta je Državni zbor sprejel spremembe Zakona o trošarinah (Uradni list RS, št. 92/21; ZTro-1A), ki so prinesle tudi obvezno vlaganje zahtevkov za vračilo trošarine v elektronski obliki za vse, ki uveljavljajo vračilo trošarine na podlagi Zakona o trošarinah. To pa so tudi fizične osebe (kmetje, lastniki gozdov), ki vlagajo zahtevke za vračilo trošarine za energente, porabljene za kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo na obrazcu TRO-A, in pravne osebe, agrarne skupnosti ali samostojni podjetniki posamezniki, ki zahtevke vlagajo na obrazcu TRO-B. Zahtevek v elektronski obliki se po 1. januarju 2022 vložijo tudi za vračila, ki

Elektronski obrazec TRO-A v informacijski sistem za predložitev dokumentov s področja trošarin, pripravljen za izpolnjevanje za vračilo trošarine za leto 2021.

se nanašajo na davčno obdobje leta 2021 oziroma za porabljeno gorivo v letu 2021. Predviden je tudi nadomestni postopek, če informacijski sistem davčne agencije ne bi deloval. V tem primeru bi bila informacija objavljena pred iztekom roka za vložitev in omogočena vložitev preko e-pošte ali v papirni obliki. Je pa navedeno le malo verjetno, saj so ti sistemi zelo robustni in zanesljivi.

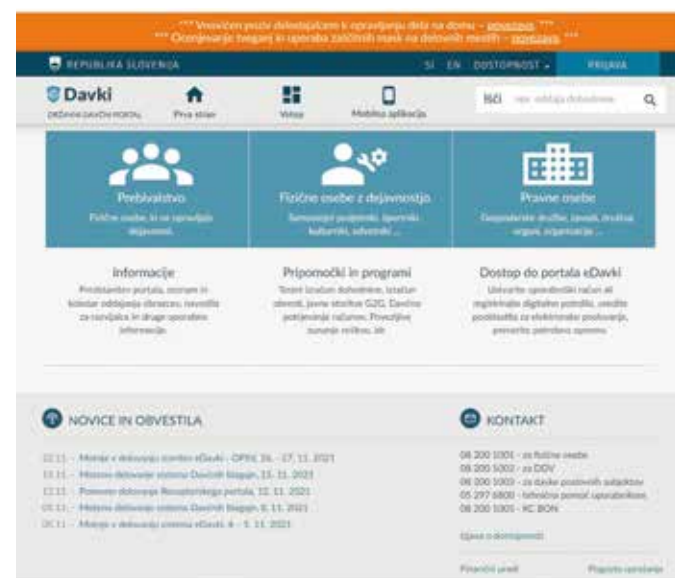
Elektronski zahtevek za vračilo trošarine se vložijo v informacijski sistem za predložitev dokumentov s področja trošarin (IS E-TROD), do njega pa se dostopa preko sistema eDavki. Na Finančni upravi RS so pripravili navodila za dostop in jih objavili v dokumentu z naslo-

vom »Predložitev dokumentov s področja trošarin in okoljskih dajatev v elektronski obliki«, posebej pa so se potrudili in pripravili podrobna, pregledna in slikovno ilustriрана navodila za dostop do informacijskega sistema in samo vlaganje zahtevkov za fizične osebe, ki zahtevke vlagajo na obrazcu TRO-A. Dokumenta sta ločena za vlagatelje, ki v sistemu eDavki vstopajo z uporabniškim imenom in geslom, in za tiste, ki vstopajo s kvalificiranim digitalnim potrdilom. Te dokumente je mogoče najti na spletnih straneh Finančne uprave, objavljeni pa so tudi na spletnih straneh Kmetijsko gozdarske zbornice in Strojnih krožkov, kjer je objavljena tudi elektronska verzi-

ja tega članka s povezavami na dokumente.

Prvi vtisi

Po osebnem mnenju in izkušnjah z elektronskim vlaganjem zahtevkov za vračilo v zadnjih treh letih spodaj podpisane je informacijski sistem za trošarine strukturno, menijsko in slikovno nekoliko manj prijazen do uporabnika kot sistem eDavki. Je pa to razumljivo, saj je nekaj starejše zasnove, a se z navodili brez težav najdemo in vložimo zahtevek z nekaj kliki in vpisi. Zato se vsi, ki uporabljate eDavke, kar lotite poskusnega dostopa, saj sistem že deluje, po 1. januarju 2022 pa vložite zahtevek. Z veliko gotovostjo lahko pričakujemo, da bo večina kmetov za vlaganje zahtevkov pooblastila druge, najpogosteje kmetijsko-gozdarske zavode ali zadrage. Znano je, da za kar petindvajset tisoč kmetov od trideset tisočih, ki uveljavljajo pavšalno nadomestilo, elektronske obračune vlagajo navedeni pooblaščenca. Obrazec pooblastila za vlaganje zahtevkov TRO-A bo na spletnih straneh FURS-a objavljen predvidoma v tednu ali dveh. Poudariti je potrebno, da je za vnos zahtevkov za vračilo trošarine navedeno pooblastilo potrebno izpolniti ne glede na to, če so vlagatelji pooblaščenec že dodelili pooblastilo za uporabo sistema eDavki v njihovem imenu.

Vstopna stran portala eDavki, preko katere vstopamo v informacijski sistem za vnos zahtevka za vračilo trošarine.

Uredite GERK-e in prenos plačilnih pravic

Leto 2021 se približuje h koncu, zato je pravi čas, da si na kmetijskih gospodarstvih vzamete čas za ureditev dokumentacije, ki jo bomo rabili pri vnosu zbirne vloge.

Jana Vrhovnik, KGZS
jana.vrhovnik@kgzs.si

Vsem vlagateljem priporočamo, da v registru kmetijskih gospodarstev (RKG) preverite pravilnost vrisa GERK-ov na svojem kmetijskem gospodarstvu. Vsi, ki imate dostop do spleta, lahko to naredite doma preko spletnega pregledovalnika (<http://rkg.gov.si/GERK/WebViewer/>). Dostop do vaših podatkov je mogoč z vpisom vaše KMG-MID številke. V rubriki »Seznam napak na KMG« (levo spodaj) se po uskladitvi podatkov z vsemi relevantnimi evidencami po 20. januarju 2022 izpišejo vse napake, ki so ugotovljene v RKG. Ne glede na izpis

napak pa lahko že sedaj preverite svoje GERK-e. Če dostopa do spleta nimate doma, lahko svoje GERK-e preverite tudi pri sorodnikih, sosedih ..., lahko pa za pregled GERK-ov zaprosite tudi **po predhodni najavi na upravni enoti**, kjer boste GERK-e po potrebi tudi dopolnili oziroma na novo uredili.

Pri pregledu bodite pozorni, da so na posnetkih meje vaših GERK-ov pravilno izrisane glede na dejansko stanje v naravi. Urediti je potrebno vse spremembe dejanske rabe na GERK-ih (njiva, travnik, trajni nasad ...) ter iz njih izločiti ce-

ste, dvorišča, jarke, razna nasutja gradbenega ali kakšnega drugačnega materiala, na novo zgrajene objekte, zaraščene površine ipd., odjaviti zemljišča, ki jih ne uporabljate več, prijaviti nova zemljišča, ki jih uporabljate, ter odpraviti vse preostale nepravilnosti na GERK-ih, na katere vas bodo opozorili na upravnih enotah.

Vris GERK-a na neupravičeni površini na podlagi izjave, da se tam pasejo živali, ni upravičen! Kadar so površine preveč poraščene z drevjem in grmovjem ali pa imajo prenizko pokrovnost travinja, jih ne smemo vrisati kot GERK (npr. gozd, zemljišča v zaraščanju, skalnate površine, izkrčene površine, na katerih še ni vzpostavljena ustrezna pokrovnost travinja). **Posebej opozarjamo, da na zemljišča, kjer čiščenje zemljišča še poteka in še ni vzpostavljena kmetijska raba, ne vrisujete GERK zemljišče v pripravi. Ta vrsta GERK-a**

je namenjena le zemljišču, ki bo v rastni sezoni že zasejano s travo ali drugo kmetijsko rastlino.

Od junija 2021 je Agencija objavila podatke o površinah, ki so s prijavo v zbirni vlogi za leto 2021 prvič pridobile status OOTT - Ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja.

V skladu z 21. členom Uredbe o shemah neposrednih plačil so na osnovi prijave površin v zbirni vlogi za leto 2021 nekatere površine GERK-ov z letom 2021 pridobile status OOTT. To pomeni, da jih nosilci ne smejo preorati ali spremeniti v drugo kmetijsko ali nekmetijsko rabo. V nasprotnem primeru bodo obravnavani kot kršitelji zelene komponente za kmetijsko prakso "Ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja".

Nosilec kmetijskega gospodarstva podatke o teh površinah pridobi z vpisom KMG-MID številke na povezavi:

http://pregled.arsktrp.gov.si/oott_2021.php

Ureditev GREK-ov pa vsekakor morate urediti en dan pred vnosom zbirne vloge.

Prenos plačilnih pravic

V minulem letu je bil ukinjen samodejni prenos plačilnih pravic ob spremembi nosilca kmetije med člani kmetije. Prenos plačilnih pravic, za katere bo prevzemnik uveljavljati osnovno plačilo za leto 2022, je mogoč le preko oddane Vloge za prenos plačilnih pravic najkasneje do 28. februarja 2022.

Nosilec KMG, ki poseduje in želi prenesti plačilne pravice, mora izpolnjeno Vlogo za prenos plačilnih pravic v fizični obliki poslati na Agencijo s podpisom prenosnika in prevzemnika. Samo vlogo lahko izpolni fizično ali elektronsko. Če se odloči za elektronsko izpolnjevanje oz. vnos, je to možno preko spletne aplikacije pri kmetijskem svetovalcu.

Pozivamo nosilce KMG, ki imate zaradi zmanjšanja kmetijskih površin na razpolago presežek plačilnih pravic, da le-te ponudite na trgu tistim vlagateljem, ki bi jih z obdelavo svojih zemljišč lahko izkoristili.

Prav tako predlagamo nosilec KMG, ki potrebujete dodatne plačilne pravice, da se zanje pozanimajte pri sosedih, sorodnikih ali jih poiščete preko oglasov in jih pravočasno prenesete na svoje kmetijsko gospodarstvo.

Posebej bodite pozorni prevzemniki plačilnih pravic na datum poteka zakupa. Če se vam zakup izteče pred 31. majem 2022, morate zakup podaljšati, sicer koriščenje teh plačilnih pravic za leto 2022 ne bo upravičeno.

Metoda vročega kompostiranja

Metodo vročega kompostiranja priporočamo v ekološki pridelavi zelenjave.

Sabina Lazič, KGZS – Zavod Novo mesto
sabina.lazic@kgzs-zavodnm.si

Eden od načinov vročega kompostiranja je Berkeley metoda kompostiranja, razvita na Univerzi v Kaliforniji. Proces je aeroben, trajal naj bi 18 dni, pri čemer se dosežejo visoke temperature v notranosti kupa. Po lastnih preizkušanjih traja postopek v JV Sloveniji 22 dni zaradi drugačnih značilnosti podnebja. Med kompostiranjem se uničijo semena plevelov in patogeni na rastlinskih odpadkih. Prav tako se razkrojijo bombažni in volneni materiali, kosti, usnje, vendar pa morajo biti ti materiali čim bolj v središču kupa. V primerjavi s hladnim kompostiranjem se pri tej metodi kompostnemu kupu volumen ne zmanjša, hranila pa so

bolj dostopna.

Pogoji kompostiranja

Da bi lahko uspešno izvedli kompostiranje, moramo upoštevati nekaj pogojev:

- temperatura komposta je med 55 in 65 °C,
- razmerje med ogljikom in dušikom je približno 25 do 30 : 1,
- velikost kupa mora biti 1,5 m in širina 1 m (v nasprotnem primeru proces ne bo deloval optimalno),
- veje dreves predhodno mulčimo,
- kompostni kup se obrača od zunanje strani k notranji strani in obratno, da se sestavine temeljito zmešajo.

Kompost po koncu procesa kompostiranja

Razmerje med ogljikom in dušikom (C : N) mora biti približno 25 do 30 : 1, zato da imajo bakterije dovolj hrane in lahko razgradijo material. Zaradi ta-

kšnega razmerja med ogljikom in dušikom je kompostiranje hitro. Pri tej metodi moramo oceniti, katere materiale dodajmo, da dobimo pravo razmerje. Dušik in ostala gnojila bi lahko dodajali tudi v obliki kompostnega čaja (o podrobnih pripravah bo objavljen samostojen članek). Veliko ogljika vsebuje posušen, precej rjav material, kot na primer časopisni papir (175 : 1), žaganje (325 : 1), karton (350 : 1), suho listje (60 : 1), slama (75 : 1), lesna vlakna vej ter drugih delov drevesa (500 : 1), ki razpadajo zelo počasi. Materiali, ki vsebujejo veliko dušika in se hitro razkrojijo, so vsi zeleni deli rastlin, kot so pokošena trava (25 : 1), sadni in zelenjavni odpadki (deli) (20 : 1), živalski iztrebki (16 : 1 – iztrebki krav, 12 : 1 – iztrebki perutnine, 8 : 1 – kunčji iztrebki). Pri uporabi te metode moramo oceniti, katere materiale bomo kompostirali. Razmerje C : N znižamo torej z dodajanjem gnojila ali po-

košene trave in povečujemo z žaganjem, suhim lesom, slamo ali sekanci (400 : 1). Druga možnost dodajanja je manj kompleksna. Držimo se deležev. Vedno dodamo eno tretjino zelenih delov rastlin in dve tretjini oleselih delov.

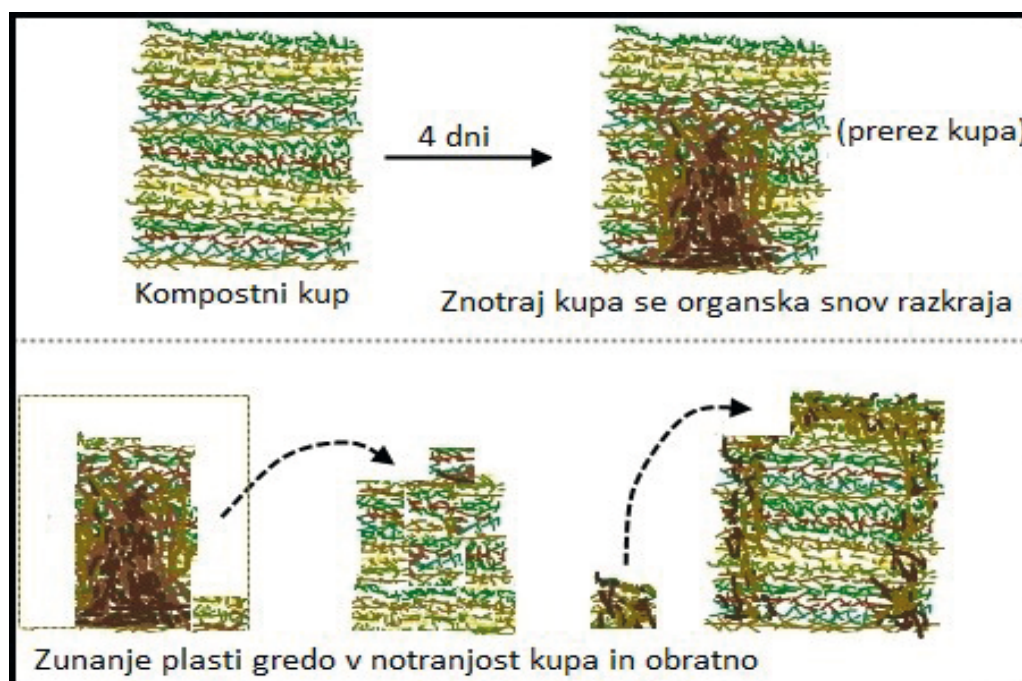
Kako kompostiramo

Prvi dan materiale polagamo izmenično, zelene dele na posušene olesene dele, v tankih plasteh, dokler ne oblikujemo kupa. Dobro zalijemo z vodo, da se napoji do dna, in inokuliramo aktivatorje komposta (združbo mikroorganizmov) na sredino. Aktivatorje komposta vsebujejo gabez (*Symphytum officinale*), kopriva (*Urtica dioica*), navadni rman (*Achillea millefolium*), urin živine in star kompost. Ko je kompostni kup oblikovan, ga štiri dni ne obračamo. Po štirih dneh obračamo kup štirinajst dni, vsak drugi dan. Četrty dan ga obrnemo tako, da položimo zunanji del

kupa na notranjo stran (slika 2). Materiale, ki so bili prej v notranosti kupa, damo tokrat na zunanji del in s tem poskrbimo, da se bodo komponente dobro premešale. Najbolj deluje pri konstantni vlagi 50 odstotkov. Zadostna vlaga je tedaj, ko priteče kapljica vode, če v pesti stisnemo del komposta, ko popustimo, pa se vpije nazaj v kompost. Če je vlage preveč pride do anaerobnih razmer, kjer ni mogoča razgradnja, ampak se naselijo plesni in material zgrije. S polaganjem vej v sredino kupa naredimo drenažo, da se voda enakomerno porazdeli po kupu. Paziti je treba, da kup ni prenasičen z vodo, saj bi lahko v takšnem primeru prišlo do izpiranja iz kompostnega kupa in posledično do točkovnega onesnaženja v tleh. V mrzlem in mokrem vremenu naredimo streho ali ga samo pokrijemo s polivinilom, da dež ne shladi komposta.

Od šestega do osmega dne kompost doseže maksimalno temperaturo, ki jo izmerimo s pomočjo termometra za kompostnike. Visoka temperatura se ustvarja pri dihanju mikroorganizmov. Tedaj se ogljikove molekule povežejo v dolgo verigo. Humus nastane, ko se dušik in drugi prisotni elementi vežejo na ogljikovo verigo. Če so med materiali, ki jih želimo kompostirati, prisotne tudi strupene snovi, se prav tako vežejo na to ogljikovo verigo. To je bolje, kot če so proste, saj so kemijske raziskave v preteklosti pokazale, da so vezane manj škodljive za okolje.

Nadaljuje se obračanje komposta. Obrnemo tako štiri dni in nato vsak drugi dan, dokler ne mine dvajset dni.

Prerez kompostnega kupa, dogajanje v prvih štirih dneh in prikaz obračanja kupa

Seneno je prihodnost

Uporabnost rezultatov EIP projekta Seneno za rejce na OMD območjih

Klara Otoničar, KGZS
klara.otonicar@kgzs.si

Dominika Klavž, KGZS
dominika.klavz@kgzs.si

S koncem leta 2021 se je zaključilo delo na EIP projektu Seneno meso in mleko. V sklopu triletnega projekta smo ga vodili na Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije. Partnerji projekta so si zadali številne naloge, jih uspešno rešili in vzpostavili sistem pridelave, predelave in promocije senenega mesa ter mleka na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD območjih). Z vzpostavitvijo tehnologije celotne proizvodne verige in uporabo sodobnih prodajnih pristopov za zagotovitev dostojne cene senenih kmetijskih pridelkov in izdelkov je bil dosežen namen projekta.

Ključna uporabna orodja za rejce

Če povzamemo uspešno delo v projektu, potem lahko ugotovimo, da smo v tem času ustvarili kar nekaj uporabnih orodij za rejce, ki so se in se še bodo odločili za »seneno«. Naštejmo nekatere:

- Z namenom povezovanja rejcev in skupne promocije je registrirana in zaščitena blagovna znamka **SENENO** ter ustanovljen **Zavod seneno meso in mleko**.
- Izdelana je baza senenih ponudnikov in njihovih izdelkov, ki se predstavlja na portalu **Dobrote slovenskih kmetij** (www.dobrotelovenskihkmetij.si) in spletni strani **SENENO (seneno.info)**, na kateri so predstavljeni rezultati EIP projekta Seneno meso in mleko.
- **Pripravljen je priročnik za kmetijske svetovalce in**

kmete, ki bo kmetijam pomagal pri seneni prireji »Od vil do vilic«. V elektronski obliki ga najdete na spletni strani www.seneno.info.

- Za kmetijska gospodarstva je **izdelan model oskrb javnih zavodov, družin, gostiln, restavracij, hotelov**. Gre za uporaben priročnik, ki bo pomagal rejcem pri iskanju prodajnih možnosti in javnih zavodih in HORECA sektorju.
- Urejena je evropska shema kakovosti **Zajamčena**

tradicionalna posebnost za seneno meso, ki je še v dopolnjevanju.

- Na ravni Evropske unije je **pridobljeno dovoljenje za uporabo slovenskega izraza »seneno mleko«** na izdelkih iz mleka senene prireje. Prav tako je senena prireja umeščena v krovno

evropsko zakonodajo.

- V sklopu projekta so potekali **dnevi odprtih vrat in demonstracije na kmetijah**, kjer si je bilo možno ogledati predelovalne prostore za mleko in meso, kmetijsko mehanizacijo na kmetijah, postopke sušenja in sušilne naprave, živali ter druge zanimivosti. Vse te dejavno-

kih je potekal **poskus vpliva gnojenja in dosejavanja na kakovost travne ruše ter krme**. Analize so pokazale, da je še veliko možnosti za izboljšanje kakovosti senene krme. Gre za možnosti, ki bodo raziskane v prihodnjih letih.

Primeri dobre prakse

V sklopu projekta so bili razviti trije izdelki iz senenega mesa in mleka. Starani sir senene prireje ekološke kmetije Kukenberger je na letošnjem svetovnem ocenjevanju sirov World Cheese Awards prejel srebrno medaljo. Na ekološki kmetiji Zdravec so razvili bio seneno govejo salamo in hrenovke za vrctce ter šole. Mlekarna Celeia je razvila navadni in sadni jogurt z okusom jagode, ki bo končnim potrošnikom na voljo predvidoma v naslednjem letu.

Kaj meni slovenski potrošnik

Ob pričetku izvedbe projekta je bila izvedena raziskava, v kateri smo preverjali poznavanja senene reje med slovenskimi potrošniki. Izvedel jo je **dr. Aleš Kuhar** s sodelavci. Ugotovitve raziskave so, da 34 odstotkov vprašanih pozna izraz 'seneno mleko' in 20 odstotkov jih pozna izraz 'seneno meso'. Seneno mleko oziroma mlečne izdelke je že kupilo 10 odstotkov vprašanih, dobra polovica neposredno pri rejcih. Seneno meso je

že kupilo 6 odstotkov vprašanih in bolj kot ne vsi neposredno pri rejcih. Morda še zanimivost, da je pri mleku z oznako 'seneno' 9 odstotkov višja stopnja pripravljenosti za nakup kot pri oznaki 'ekološko'.

Zagotovo bi bilo zanimivo videti rezultate raziskave danes, skoraj tri leta kasneje. Da vse več potrošnikov ve, kaj pomeni izraz seneno, je bilo opazno tudi na zadnjih sejmskih predstavitev.

Spodbuda za prihodnost

Teikom projekta je Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije s partnerji projekta z različnimi dejavnostmi skrbela za prenos

znanja. Izvedenih je bilo več usposabljanj za rejce, na katerih so bile predstavljene prednosti senene reje, načini sušenja, rezultati analiz krme, tržne poti in marketinške poteze za uspešno trženje. Novo znanje in izkušnje so bili predstavljeni kmetijskim svetovalcem z željo, da jih uporabljajo in širijo po kmetijah.

Projekt smo uspešno zaključili. Naša največja zmaga je, da smo povečali prepoznavnost senenega mesa in mleka ter rejcem pokazali alternativo in možnost za dodaten vir prihodka na kmetijah, predvsem na tistih, ki delujejo na OMD območjih. Lepo vabljeni, da spremljate naše delo še naprej na spletni strani seneno.info.

Slovenski kmetje na avstrijskem Koroškem dosegli zgodovinski uspeh

»Seveda smo zadovoljni z rezultatom, saj smo prvič dobili tudi sedež v predstojništvu zbornice (organ, kot je pri nas upravni odbor, op. p.) – sedemčlanskem organu, ki ima neposreden dostop do vseh informacij, ki so podlaga za odločanje,« je povedal Marjan Čik, nosilec liste Skupnosti južnokoroških kmetov (SJK) na novembrskih volitvah v organe kmetijske zbornice avstrijske Koroške. SJK je ohranila dosedanje štiri mandate od skupno 36, za petega pa ji je zmanjkalo le nekaj glasov. V primerjavi z volitvami pred petimi leti je za listo SJK glasovalo 11,6 odstotka volivcev, kar je skoraj odstotek več kot pred petimi leti. Slovensko zastopstvo: Marjan Čik, Franc Jožef Smrtnik, Marinka Mader Tschertou in Štefan Domej je tretje najmočnejše v zbornici. Udeležba na volitvah sicer ni bila visoka: le 36-odstotna oziroma za dobre tri odstotke nižja kot leta 2016.

Svetniki SJK (od leve): Štefan Domej, Franc Jožef Smrtnik, Marinka Mader Tschertou in Marjan Čik.

Ob izvolitvi je Čik poudaril: »Zadovoljni smo, da smo prehiteli socialdemokrate, ki so sicer politično vladajoča stranka na avstrijskem Koroškem. Vendar k temu takoj dodajam, da upam, da nas od sedaj politične razlike ne bodo razdvajale. Menim, da je čas za predvolilni boj pol leta pred volitvami, sedaj pa je čas za sodelovanje ne glede na politično prepričanje.

Za SJK, ki so jo podprli tudi mnogi nemško govoreči člani zbornice, je pomembno tudi, da imamo člane v vseh desetih strokovnih odborih. To pomeni, da bomo povsod zraven in tako soodločali o prihodnosti kmetijstva na avstrijskem Koroškem.

Naše prioritete bodo predvsem zastopanje kmetijstva v težjih pridelovalnih pogojih, interesov gozdarstva in lovnih pravic lastnikov zemljišč ter dajati primerno (ne pretirano) težo ozelenitvi kmetijstva,« je povedal 50-letni Marjan Čik, ki kmetuje v Goreči vas pri Škocjanu (Brenndorf, St. Kanzian). Na kmetiji, Pri Heslno po domače, redi konje, sicer pa je tudi lovec in pevec ter zaposlen pri Unser Lagerhaus kot svetovalec za področje prehrane živali.

Marjan Papež

Natura 2000 in kmetijstvo

Narava v Sloveniji je med bogatejšimi v Evropski uniji. Skozi generacije smo naravo v Sloveniji ohranili v taki meri, da več kot polovico Slovenije predstavljajo območja posebnega pomena (56 odstotkov – zavarovana območja, naravne vrednote, Natura 2000, ekološko pomembna območja). V Sloveniji je 355 območij Nature 2000, ki pokrivajo dobrih 37 odstotkov ozemlja države. V gozdovih je 70 odstotkov območij Nature 2000, okrog 20 odstotkov na kmetijskih površinah, 5 odstotkov nad gozdno mejo, 2 odstotka na pozidanih površinah in 1 odstotek na vodnih površinah.

Na ravni Slovenije imamo zaradi Nature 2000 ukrepe na okrog 6,4 podstotka vseh kmetijskih zemljišč v uporabi. V Naturo 2000 so se kmetijske površine v zadnjih letih celo nekoliko povečale, so se pa v povprečju nekoliko zmanjšale na ravni Slovenije. Povprečna kmetija v območjih Nature 2000 ima v uporabi 5,89 ha kmetijskih zemljišč in skoraj sedem glav velike živine.

V primerjavi s povprečno kmetijo v Sloveniji je to nekaj manj površine v hektarih in nekaj več glav velike živine.

Skupna kmetijska politika (SKP) podpira tudi vrsto drugih naravovarstvenih ukrepov. Ukrepi, vezani na Naturo 2000, so med manjšimi po obsegu. Kmetijstvo precejšnje napore usmerja tudi v varstvo pitne vode. Skupna kmetijska politika ima poleg skrbi za prehransko varnost in krepitev podeželja med tremi splošnimi cilji tudi krepitev skrbi za okolje in podnebje. Med posebnimi cilji so tudi prispevanje k varstvu biotske raznovrstnosti in trajnostno upravljanje voda, tal ter zraka. Prihajajoča SKP (2023–2027) vsebuje tudi intervencijo Plačila Natura 2000, ki zagotavlja upravičencem nadomestilo za spremenjeno rabo zemljišč (npr. kmetijsko-okoljska plačila, sredstva za ukrepe iz Gozdnega sklada).

KGZS, ŠTIRNA

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji

www.natura2000.si

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Znanje je orožje – vzemimo ga v roke!

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS) je 22. in 23. novembra pripravila 36. tradicionalni posvet Javne službe kmetijskega svetovanja (KGZS), ki je potekal v Laškem in prek spletnih medijev.

Marjan Papež, KGZS
marjan.papez@kgzs.si

Tatjana Vrbošek, KGZS
tatjana.vrbosek@kgzs.si

V uvodu posveta je vodja sektorja za kmetijsko svetovanje **Anton Jagodic** izrazil zadovoljstvo, da se služba pomlajuje, da je v času epidemije covid-19 našla ustrezne načine, s katerimi je poskrbela za prenos znanja na kmetije in sleherni omogočila črpanje neposrednih plačil. Zavzel se je za javno dostopno kmetijsko svetovanje, ki je nujno, da bodo imeli kmetje možnost dostopati do znanja, ki ne bo vezano zgolj na komercialni interes ponudnikov repromateriala, opreme in storitev v kmetijstvu.

»Položaj slovenskega kmetijstva ni rožnat. Stroški goriva, elektrike, krme, semen in gnojil so se v zadnjem letu zelo povečali, odkupne cene pri kmetih pa ne ali zelo malo.

Zakaj ta cenovna nesorazmerja niso dobra za slovensko kmetijstvo? Porušena razmerja na kmetijskih trgih vplivajo na dolgoročno stabilnost pridelave hrane. Zbornica na to vsekoli opozarja odločevalce, saj smo na prelomni točki, ko moramo v kmetijstvu vložiti več denarja,« je povedal predsednik Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije **Roman Žveglič**.

In nadaljeval: »Kmetom se postavljajo vse večje zahteve po uveljavljanju bolj naravnega načina kmetovanja, varovanju voda, zagotavljanju biodiverzitete. Tudi to ima že dokazano dolgoročen vpliv na ceno hrane v prihodnje. Zato ob novem predlogu strateškega načrta skupne kmetijske politike za obdobje 2023–2027 vztrajamo pri tem, da je treba v drugem stebri za kmetijstvo nameniti več denarja.

Na koncu ne pozabimo, da smo se danes zbrali zato, da opozorimo na pomembno vlogo kmetijske svetovalne službe pri prenosu znanja v prakso. Znanje je orožje – vzemimo ga v roke!« je zaključil predsednik KGZS.

Da je kmetijska svetovalna služba ena najpomembnejših javnih služb pri nas, je poudaril minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS **dr. Jože Podgoršek**. »Pomembno je vaše sodelovanje pri pripravi SN in tudi sicer pri strokovnem delu ter črpanju evropskih sredstev. Pri tem so ključni izzivi izboljšanje položaja pridelovalcev v verigi od njive do mize, ohranjanje biodiverzitete, zelena arhitektura in okrepitev položaja gozdarstva v strateškem načrtu.« Povzel je tudi nekaj glavnih poudarkov in odprtih vprašanj, ki se še usklajujejo v okviru SN, in poudaril: »Ni boljše

kmetijske politike brez v to tesno vpete Javne službe kmetijskega svetovanja.«

Evropska in slovenska izkušnja s strateškim načrtom

Na posvetu je o pripravah strateškega načrta na ravni EU spregovoril **Michael Pielke**, vodja enote DG AGRI pri Evropski komisiji. Najprej je predstavil časovnico sprejemanja SN in glavne izzive SN, kot je bolj pravična skupna kmetijska politika, ki bo bolj »zelena« in bo omogočila na znanju in inovacijah temelječe konkurenčno kmetijstvo. Na koncu je podal še nekaj priporočil glede SN za Slovenijo.

Ključne poudarke in nekatere podrobnosti slovenskega strateškega načrta SKP je predstavil **Branko Ravnik**, vršilec dolžnosti generalnega direktorja Direktorata za kmetijstvo na MKGP, stališča Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije pa je povzel njen direktor **Janez Pirc**.

Povedal je, da je bila sicer KGZS v Laškem pripravi SN premalo vključena, a vendar je pripravila kakovosten nabor predlo-

Na okrogli mizi so razpravljali o uspešnosti EIP projektov in njihovi prihodnosti

gov, ki bodo prispevali k boljšemu SN. »S pripravo naj se ne hiti, poudarek naj bo na kakovosti dokumenta. V SN je precej vsebin neopredeljenih oziroma še neznanih, kar otežuje kmetom odločanje o izbiri morebitnih intervencij. KGZS si je ves čas prizadevala, da bi bili pogotji za koriščenje sredstev taki, da bi jih lahko koristilo čim večje število kmetij, kar bo prispevalo k obdelanosti in poseljenosti podeželja,« je povedal Pirc in med drugim izpostavil tudi nujnost vzpostavitve dodatne kmetijske svetovanja na ekonomskem področju. Poleg vsebinskih je nanizal tudi nekaj administrativnih poenostavitve

Letošnji posvet je potekal tako v živo v Laškem kot tudi prek spleta

in izpostavil digitalizacijo: »Če želimo okrepiti strokoven pristop naših kmetijskih svetovalcev, mora biti sistem izvajanja SN administrativno enostaven in digitaliziran v največji možni meri,« je zaključil direktor KGZS.

Še nekaj praktičnih nasvetov

Kot tuji predavatelj je nizozemski strokovnjak **Eelke Wielinga** predstavil trende in temelje v sistemu znanja in inovacij v kmetijstvu, in sicer, kakšen naj bo sistem prenosa znanja in inovacij v prakso, da bo učinkovitejši.

Popoldanski del posveta je bil namenjen izboljšanju prenosa znanja v prakso, kako uporabiti raznolike izkušnje za doseganje najboljših rezultatov, kaj bo na tem postorila JSKS in kako bo prenos znanja podprt v okviru strateškega načrta SKP 2023–2027. Predstavljeno

ko, ki je bil pridobljen na prvem razpisu in se tako z letošnjim letom zaključuje.

Doc. **dr. Janez Benedičič** je poudaril, da je prednost tega in ostalih EIP projektov njihova zasnova od spodaj navzgor. Predlog projekta Seneno meso in mleko je bil oblikovan na pobudo kmetov, ki so iskali celovit pristop krmljenja živali s senom ob upoštevanju dobrobiti živali in pravil varovanja okolja. Tako kmetje s široko paleto znanja v projektu sodelujejo pri razvoju celotnega procesa od pridelave do trženja. Benedičič je izpostavil dejstvo, da EIP projekti povezujejo več različnih deležnikov, so povezovalni in uporabni, ter dodal željo, da bi se uporaba tako pridobljenih znanj razširila.

Razprava o razširjenosti in uporabnosti EIP projektov, njihovih začetkih in kaj se bo z njimi dogajalo v prihodnje ter kako učinkovito prenesti znanja projektov do kmetijskih pri-

čini EIP projektov sodeluje kot partner. Pri pripravi in izvedbi kmetijski svetovalci postanejo moderatorji in se tudi sami učijo. K sodelovanju smo povabili kmetije, ki jih dobro poznamo in rade sodelujejo. Potem gre za tri leta učenja, dela, izmenjave znanj in iskanja novih rešitev. Na koncu je treba nova znanja prenesti na ostale kmetije.«

»V Sloveniji smo hitro spoznali, da je treba nekaj narediti. Danes lahko rečemo, da smo zadovoljni z narejenim in dobro organizirani. Deležniki smo se začeli srečevati, animirali smo kmete za pobude. Seveda so bile prisotne izvedbene težave, a lahko rečem, da je to eden od ukrepov, ki smo se ga dobro lotili,« se začetkov spominja v. d. direktorja Direktorata za kmetijstvo MKGP **Branko Ravnik**.

Dekan Fakultete za kmetijstvo in biosistemske vede Univerze Maribor **dr. Branko Kramberger** je med drugim povedal: »Univerza je izobraževalna institucija, a znanje temelji na raziskavah, od koder se širi naprej. Z EIP projekti smo se s sodelavci na fakultetah srečali že prej. Na kongresih v tujini in tudi naša fakulteta je bila vključena v tak mednarodni projekt v Italiji. Ko se je začelo intenzivno delati na pripravi projektov, smo se vključili v intenzivno mreženje s kmeti in prek svetovalne službe. Odkrili njihove želje in potrebe, kaj jim lahko ponudimo. Za nas kot izobraževalno ustanovo tovrstno sodelovanje pomeni, da so študentje seznanjeni z novostmi. Prav je, da se v projekte vključuje več različnih ustanov, tudi kmetijske srednje šole.«

Da gre pri snovanju EIP projektov posebna pohvala kmetijski svetovalni službi, je izpostavil **dr. Mitja Krajnc** z ŽIPO Lenart d.o.o., ki je vodilni partner EIP projekta Koruzni oklasek kot obnovljivi vir energije. Projekt bo pripomogel k boljšemu izkoriščanju surovin, ki jih načeloma zavržemo. Posledično se bo povečala ekonomska učinkovitost pridelave koruze.

Projekti so pomembni za razvoj aktivnosti in produktov, ki jih drugače težko financiramo, je menil **dr. Janez Benedičič**, nosilec naziva Inovativni mladi kmet 2013. Kot primer je navedel snovanje EIP projekta Seneno mleko in meso, ko so

moči združili štirje kmetje. V Avstriji so poiskali, kako zadeve potekajo tam, in razmišljali, kako jih urediti v Sloveniji. »V tistem času so se odprli EIP projekti in smo zadevo pograbili. Kot kmet imam zelo dobre izkušnje s projektom. Morda je nekoliko preveč administracije, včasih je problem počasen odziv Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja, ki se pozno odziva na že vložene zahteve, kar posledično pomeni, da napak iz nekega obdobja v naslednjem ne moreš popraviti.«

Sogovorniki so kot predlog za nadaljnji razvoj kmetij s pomočjo sodelovanja in skupnega iskanja rešitev težav slovenskih kmetij navedli več možnosti. »Dejstvo je, da bo za ta namen v prihodnosti na razpolago nekaj manj sredstev. Fokus projektov bo moral biti veliko bolj ciljen in manj administrativno zahteven. Treba bo vzpostaviti sistem, kako določiti prioritete in dati jasne usmeritve glede strateških področij, na katerih želimo narediti premik,« je dejal Ravnik in še dodal, da so na MKGP dobrodošle ideje in pričakovanja deležnikov.

»Kmetijski svetovalci znanje večinoma črpamo prav iz teh projektov. Imamo orodja, da se bodo vsa ta znanja, rešitve prenesla naprej. Znanje, ki nastane znotraj EIP projektov, je last celotne Evrope, treba ga je poiskati in uporabiti. Če so problem v neki državi že rešili, ga ni treba ponovno reševati, treba ga je le pripeljati na naše kmetije,« je Jagodic razložil idejo meddržavnega prenosa znanj EIP projektov.

Zanimanje se povečuje

Vse kaže, da so projekti EIP postali gonilo razvoja kmetijstva, zanimanja kmetov za projekte se je poglobilo. Uveljavitev rezultatov v praksi je odvisna od projekta do projekta. Pomembno vlogo pri širjenju informacij imajo mediji, še posebej kmetijske oddaje in časopisi. Morda bi bilo smiselno vzpostaviti bazo projektnih partnerjev, ki bi omogočala združevanje in širjenje pridobljenih znanj EIP projektov.

Udeleženci okrogle mize so razgovor zaključili s poudarkom na zavedanju dodane vrednosti projektov za kmetije in izrazili upanje, da se pridobljene prenese v prakso ter zaživi. EIP projekti so zagotovo poživili kmetijsko sfero, odprli številne nove ideje, prinesli napredek in so pozitivni val ter priložnost ter spodbuda za sodelovanje. »Ko se znanost sreča z ljudmi iz prakse, se rodi pravi napredek,« je ob koncu povedanega povzela moderatorica dogodka.

Kmetijstvo in biodiverzitetna z roko v roki

Vtretji številki priloge projekta Life Naturaviva o biodiverziteti in kmetijstvu predstavljamo pomen in ogroženost opraševalcev ter mejice, ki vedno težje najdejo prostor v današnji kmetijski krajini. Poseben prispevek je namenjen varovanju rastlinskih genskih virov, ki so tudi dragocen del biodiverzitetne.

Predstavljamo tudi koristne organizme. V naravi sicer ni škodljivih in koristnih organizmov. O škodljivcih govorimo na kmetijskih površinah, ko se zaradi

neravnovesja (monokultura, odsotnost plenilcev ...) nek organizem preveč namnoži in zato povzroča gospodarsko škodo. Narava ima rešitev za to.

Spoznali boste tudi dve kmetiji, tokrat iz Krajinskega parka Ljubljansko barje in Krajinskega parka Goričko.

To je zadnja številka priloge o biodiverziteti. Upamo, da bodo prispevki pripomogli k boljšemu razumevanju sobivanja kmetijstva in narave.

Kmetijstvo in biodiverzitetna z roko v roki je zadnja od treh izrednih prilog glasila Zelena dežela • Urednica: Urška Senčar Hočevnar, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije • Strokovni pregled: dr. Danilo Bevk, Nacionalni inštitut za biologijo • Fotografija na naslovnici: dr. Danilo Bevk, Nacionalni inštitut za biologijo • Jezikovni pregled: Marjana Cvirn • Grafično oblikovanje in prelom: Andrej Lombar s.p. • Tisk: Salomon, d.o.o. • Izdajatelj: Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije • Kraj in leto izida: Ljubljana, december 2021 • Naklada: 94.000 izvodov

Priloga je nastala v okviru projekta LIFE Naturaviva, Biodiverzitetna – umetnost življenja (LIFE16 GIE/SI/000711), ki je sofinanciran iz sredstev LIFE, finančnega instrumenta Evropske unije za okolje in podnebne ukrepe ter Ministrstva RS za okolje in prostor. Vsebina izraža izključno stališča avtorjev. Zanj in za morebitno iz nje izhajajočo uporabo informacij Evropska izvršna agencija za podnebje, infrastrukturo in okolje (CINEA) ter Evropska komisija ne prevzemata odgovornosti.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Brez opravevalcev ni prehranske varnosti

Opraševanje zagotavlja eno najpomembnejših ekosistemskih storitev, pomembnih tako za kmetijstvo, torej pridelavo hrane, kot za naravo oziroma biotsko pestrost.

Dr. Danilo Bevk, Mojca Pibernik in Blaž Koderman, Nacionalni inštitut za biologijo

Od opraševanja žuželk je vsaj deloma odvisnih približno 80 odstotkov kmetijskih in divjih rastlin. Opraševanje ne vpliva samo na količino, ampak tudi na kakovost pridelka. Na cvetovih, ki so bolj oprašeni, se razvijejo lepši, bolj hranljivi in bolj obstojni plodovi. Kakovost pridelka je v interesu tako kmeta, ki si želi višje cene svojega pridelka, kot tudi potrošnika, ki si želi dobre hrane.

Ko govorimo o opraševanju, največkrat pomislimo le na medonosno oziroma kranjsko čebelo. Ta je sicer pomembna opraševalka, a še zdaleč ni edina. Vsaj polovico opraševanja v kmetijstvu namreč opravijo divji opraševalci, predvsem čmrlji in čebele samotarke, oprašujejo pa tudi muhe trepetavke in nekatere druge žuželke. Vedno bolj spoznavamo, da je za zanesljivo opraševanje ključna pestrost opraševalcev.

Medonosna čebela

Kranjska čebela (pri nas živeča podvrsta medonosne čebele) živi v velikih skupnostih – družinah, ki jih sestavljajo matica, de-

Čmrlji – opraševalci za vsako vreme. (Foto: M. Pibernik)

peraturi blizu ledišča, medtem ko medonosna čebela potrebuje vsaj 10 °C, še raje pa več. Brez čmrljev bi cvetovi tako pogosto ostali neoprašeni.

Čmrlji so tudi zelo hitri. Čeprav na prvi pogled delujejo nerodni in počasni, so spretni in hitri ter v enakem času oprašijo dva- do štirikrat toliko cvetov kot medonosna čebela. Kljub hitrosti pa so zelo temeljiti in na cvetu odložijo dvakrat več cvetnega prahu kot čebela.

Posebnost čmrljev je tudi sposobnost stresanja cvetov. To je nujno pri ra-

tisoč članov, jih je v čmrlji nekaj deset do nekaj sto. Druga razlika je, da družine živijo le nekaj mesecev. Nastanejo spomladi in najpozneje jeseni propadejo. Pri čmrljih namreč prezimijo samo v zadnjem letu izlegle matice.

Čebele samotarke

Čebele samotarke so zelo raznolika skupina čebel, tako po videzu kot tudi po načinu življenja. V Sloveniji živi več kot petsto vrst! Najmanjše so velike samo tri milimetre in jih zlahka spregledamo, najve-

čje pa kar 25 milimetrov in jih ljudje pogosto zamenjajo za čmrlje.

Tudi čebele samotarke so izvrstne opraševalke. Mnoge cvetni prah prenašajo na spodnji strani zadka, in sicer v prašni obliki in ne zlepljenega na zadnjih nogah kot medonosna čebela in čmrlji. Stik med naloženim cvetnim prahom in pestičem je zato boljši. Ker cvetni prah ni zlepljen, ga tudi več pade na cvet, nekatere vrste pa cvetove tudi zelo temeljito prehodi. Vse to je dobro za opraševanje.

stlinah niso pogosti, so pa pomembni za opraševanje divjih rastlin oziroma za ohranjanje biotske pestrosti. Na cvetovih pogosto najdemo tudi hrošče, vendar njihov prispevek k opraševanju v kmetijstvu prav tako ni velik.

Za zanesljivo opraševanje je ključna pestrost opraševalcev

Opraševalci se razlikujejo tudi po tem, koliko prilagodljive so zanje različne ra-

ni pestrost opraševalcev. Tako bodo vedno, ne glede na vreme in »konkurenčne rastline«, na voljo opraševalci, ki bodo opraševali ciljno kmetijsko rastlino.

Število in pestrost opraševalcev upadata

Število in pestrost divjih opraševalcev že desetletja upadata, zato je ponekod že ogrožena kmetijska pridelava. V Evropi npr. grozi izumrtje kar četrtni vrst čmrljev, pri polovici vrst

Ena samotarka tako lahko opravi delo kar stotih medonosnih čebel. (Foto: B. Koderman)

Ime so dobile zaradi načina skrbi za zarod. V nasprotju s čmrlji namreč večina vrst (a ne vse) živi samotarsko, kar pomeni, da vsaka samica sama poskrbi za gnezdo in zarod. Ni torej delavk in matic. Mesta gnezdenja so zelo različna. Najbolj znane so vrste, ki gnezdi v luknjah v lesu ali votlih rastlinskih steblih, a mnoge gnezdi tudi v rovih v zemlji, skalnih razpokah ali pa na kamnih gradnjah ali na kamnih gradnjah iz blata in peska.

Cvetove obiskujejo tudi muhe trepetavke, ki so včasih lahko zelo številčne. Metulji na kmetijskih ra-

stline. Medonosna čebela zelo rada izbira rastline, ki bogato medijo, druge pa izpusti. Ker lahko leti na pašo tudi tri kilometre daleč, ima zlasti spomladi lahko precej izbire. Bližina čebeljnaka tako še ne zagotavlja zanesljivega opraševanja. A če je v okolju dovolj drugih opraševalcev, se bo za vsako rastlino gotovo našel opraševalec, ki mu bo ustrezala. Poleg tega so zlasti čebele samotarke, ki večino hrane naberejo do sto metrov od gnezda, »prisiljene« opraševati v bližini.

Za zanesljivost opraševanja je tako ključno ohr-

pa velikost populacij upadajo. Vzrok so spremembe v okolju, ki smo jih povzročili ljudje.

Opraševalci se soočajo s pomanjkanjem hrane. Mnogi travniki so vedno bolj gnojni, zgodaj in pogosto košeni, tako da na njih zacveti kvečjemu regrat, večji del leta pa so brez cvetja. Opraševalci potrebujejo hrano od spomladi do jeseni, zato kratko obdobje cvetenja regrata ne zadoštuje. Ponekod pa so travnike zamenjale velike njihove monokulture. Na razpoložljivost hrane negativno vplivajo tudi podnebne spremembe. Poznopomladanske pozebe in poletne suše škodijo cvetenju.

Ogrožajo jih tudi pesticidi, še posebej ob nepravilni uporabi. Pri čmrljih spomladi v sadovnjakih oprašujejo matice, njihova zastupitev pa pomeni propad družin.

Divji opraševalci se soočajo tudi s pomanjkanjem primernih mest za gnezdenje. Veliko gnezd čmrljev uničijo (povozijo) kmetijski stroji. Mejič, kjer bi lahko varno gnezdili, pa je vse manj. Mnoge čebele samotarke so včasih gnezdile v slamnatih strehah in luknjah v lesu, ki je bil glavni gradbeni material. Zaradi drugačnega načina gradnje te možnosti danes ni več.

Kranjska čebela – najbolj znana opraševalka. (Foto: D. Bevk)

lavke in del leta tudi troti. Družine so zelo velike in poleti lahko štejejo tudi šestdeset tisoč delavk.

Glavna prednost medonosne čebele kot opraševalke je velika številčnost že spomladi. Vendar zaradi svojih omejitev (npr. ne dejavnost v slabem vremenu, osredotočenje na najdonosnejše pašo) divjih opraševalcev ne more nadomestiti.

Čmrlji

V Sloveniji je bilo doslej najdenih petintrideset vrst čmrljev. Oprašujejo tudi v mrazu, dežju in vetru, torej v vremenu, ki je v času cvetenja sadnega drevja pogosto. Dejavnost so že pri tem-

stlinah, ki imajo cvetni prah v prašnikih in se ta sprosti le ob stresanju cveta, česar pa medonosna čebela ne zmora. Najbolj znana taka rastlina je paradiznik, mednje pa spada tudi borovnica.

Čmrlji so tudi zelo marljivi. Dejavnost so od zgodnjega jutra do poznega večera. Drugi opraševalci so spomladi dejavni predvsem v osrednjem, toplejšem delu dneva.

Podobno kot medonosna čebela tudi čmrlji živijo v družinah. Sestavljajo jih ena matica, delavke in kratek del leta tudi samci. So pa čmrlje družine mnogo manjše. Medtem ko ima čebelja družina nekaj deset

Opraševanje ne vpliva samo na količino, ampak tudi na kakovost pridelka. (Foto: B. Koderman)

Sadjarji za opraevalce in opraevalci za sadjarje

Pri reševanju okoljskih izzivov je ključen prenos znanja oziroma sodelovanje kmetov, raziskovalcev in kmetijskih svetovalcev.

Dr. Danilo Bevk, Blaž Koderman in Mojca Pibernik, Nacionalni inštitut za biologijo

Primer takega sodelovanja je projekt Sadjarji za opraevalce in opraevalci za sadjarje (SOOS). Namen projekta je bil izboljšati razmere za opraevalce v sadovnjakih in tako povečati kakovost ter zanesljivost opraevanja in prispevati k varovanju biotske pestrosti. Projekt je v Sloveniji na področju varovanja pestrosti opraevalcev v kmetijstvu oral ledino.

V okviru projekta smo ob sadovnjakih vzpostavljali travnike za opraevalce, sadili in preizkušali medovite rastline ter razvili posebne gnezdilnice za čebele samotarke. V nadaljevanju bomo predstavili glavne rezultate.

dosejavanju se izogibajmo uporabi uvoženih mešanice, ampak raje uporabimo lokalno pridelano seneni drobir s cvetočih travnikov.

Cvetoče travnike ogroža tudi opustitev košnje, saj jih sledi ko prej preraste gozd. Grožnja travnikom so lahko tudi invazivne rastline, ki jih moramo zato odstranjevati.

Zaradi velikega pomena travnikov smo na povabilo MKGP pripravili predlog intervencije SKP 2023–2027, ki je namenjena varovanju ohranjenih pisanih travnikov.

Medovite rastline

Predvsem tam, kjer ni dovolj cvetočih travnikov in mejic, lahko prehran-

stline ne cvetijo istočasno, hkrati podaljšamo obdobje cvetenja in razpoložljivosti hrane. V okviru projekta smo na petih lokacijah preizkusili enainpetdeset različnih vrst medovitih rastlin. V prihodnosti bo treba razviti še optimalne mešanice, ki bodo zagotavljale hrano za čim večjo pestrost opraevalcev.

Gnezdilnice za čebele samotarke SOOS

Čebele samotarke ne letajo daleč od svojih gnezd, zato je pomembno, da imajo možnost gnezdenja v bližini sadovnjaka. Mnoge vrste gnezdijo v tleh, pogosto

materiala vsaj na tri leta. Pri slednjem je sicer težava, da gnezdilnica nikoli ni povsem prazna. Za reševanje teh težav smo v okviru projekta razvili posebno gnezdilnico SOOS. Njena glavna posebnost je, da je dvodelna, čebele pa izmenično gnezdijo eno leto v enem, drugo leto pa v drugem delu. Druga posebnost je, da je gnezdišča možno povsem razstaviti in tako očistiti.

Tudi gnezdilnice so predvsem dopolnilo pri varovanju čebel samotark in pripomoček, da lažje gnezdijo v bližini sadovnjaka. Najpomembnejši naravovarstveni ukrep pa je ohranjanje pestrosti okolja. Tako bomo gnezdenje zagotovili največjemu številu vrst.

Pravilna uporaba fitofarmaceutskih sredstev (FFS)

Zelo pomembna je tudi pravilna uporaba fitofarmaceutskih sredstev. Nekatera FFS so škodljiva tudi za čebele oziroma opraevalce. Uporaba teh je zato v času cvetenja sadnega drevja v celoti prepovedana ali pa dovoljena le, ko opraevalci niso dejavni. Upoštevati moramo, da se opraevalci lahko hranijo tudi na cvetoči podraži, zato jo moramo ob uporabi zanje nevarnih sredstev odstraniti.

Čeprav bi mogoče sklepali, da so čmrlji zaradi velikosti na FFS manj občutljivi kot medonosna čebela, to ne drži. Zaradi drugačnega življenjskega kroga in časa dejavnosti so jim lahko še bolj izpostavljeni. Zelo dejavni so namreč že zgodaj zjutraj, par ur prej kot medonosna čebela, zato so bolj izpostavljeni morebitnim ostankom prepoznega jutranjega škropljenja. Ker so dlje dejavni tudi zvečer, jih ogroža tudi prezgodnje večerno škropljenje.

Pri čmrljih pomladi večino opraevanja v sadovnjakih opravijo matice, delav-

Gnezdilnica za čebele samotarke SOOS. Fotografirano na Kojskem na kmetiji Jelina. (Foto: M. Pibernik)

ke so v tem času še redke. To pomeni, da so v primeru napačne uporabe pesticidom neposredno izpostavljene matice, njihova zastrupitev pa pomeni propad gnezda. Pri medonosni čebeli matica nikoli ne nabira hrane, zato pesticidom nikoli ni izpostavljena neposredno. Da se izognemo čim več opraevalcem, je zato najbolje škropiti zelo pozno zvečer. Tako bo zjutraj, ko postanejo dejavni čmrlji, na cvetovih manj ostankov.

Priročnik Sadjarji za opraevalce in opraevalci za sadjarje

Da bi rezultati projekta dosegli čim širšo publiko, smo pripravili priročnik. V njem smo bolj podrobno predstavili pomen, ogroženost in varovanje oprae-

valcev v sadjarstvu. V elektronski obliki je na voljo na spletni strani www.nib.si. Na kratko pa smo tematiko predstavili tudi prek izobraževalnih videov.

Pisani cvetoči travniki so najpomembnejši življenjski prostor za opraevalce. Fotografirano v Zgornji Pohanci na kmetiji Omerzu. (Foto: D. Bevk)

Travniki za opraevalce

Najpomembnejši življenjski prostor opraevalcev so pisani, cvetoči travniki. Torej travniki, ki so pozno, enkrat ali največ dvakrat košeni. Na njih rastline lahko zacvetijo, opraevalcem zagotovijo hrano in tudi semenijo. Na takih travnikih čmrlji tudi bolj varno gnezdijo, saj kasnejša košnja in manj le-teh zmanjša verjetnost uničenja njihovih gnezd. Podobno so vir hrane in prostor za gnezdenje tudi mejice oziroma žive meje in visokodebelni travniški sadovnjaki ter drugi elementi kmetijske krajine, ki povečujejo pestrost okolja.

Ohranjenih pisanih travnikov je vse manj, zato so preostali toliko bolj dragoceni. Najbolj splošno navodilo za njihovo ohranjanje je nadaljevanje njihove rabe kot doslej. Največkrat je to košnja enkrat ali dvakrat letno in nič ali zelo malo gnojenja. Nasprotno bo z gnojenjem in pogosto košnjo pestrost rastlinstva vse manjša, travniki pa ne bodo zacveteli. Povrnitev intenzivnih travnikov nazaj v prvotno stanje je zelo dolgotrajna. Pri morebitnem

ske razmere za opraevalce vsaj deloma izboljšamo z medovitimi rastlinami. Setev medovitih rastlin zelo spodbujajo čebelarji, saj z njimi predvsem v poletnem času medonosni čebeli zagotovimo dodatne prehranske vire. Medovite rastline so koristne tudi za nekatere divje opraevalce, ne morejo pa v celoti nadomestiti pisanih travnikov.

Koristnost medovitih rastlin zelo izboljšamo, če sejemo mešanice. Različni opraevalci namreč uporabljajo različne rastline in s setvijo mešanice hrano omogočimo več vrstam opraevalcev. Ker vse ra-

kar v utrjeni zemlji na in ob poteh. Nekateri vrste pa gnezdijo v votlih rastlinskih steblih in luknjah v lesu in te najlažje načrtno privabimo k sadovnjakom.

V ta namen lahko postavimo gnezdilnice za čebele samotarke. V njih gnezdijo predvsem različne vrste čebel dišavk, ki so pomembne opraevalke sadnega drevja. Gostota čebel v njih je razmeroma velika, zaradi česar se pogosto zelo namnožijo zajedavci. Zaradi njih lahko čebele gnezdilnico celo povsem zapustijo. Deloma to rešujemo z manjšimi gnezdilnicami in menjavanjem gnezdilnega

Prehranske razmere za opraevalce lahko vsaj deloma izboljšamo z medovitimi rastlinami. Fotografirano v Hrašah na kmetiji PrJernejc. (Foto: D. Bevk)

Projekt SOOS je projekt Evropskega partnerstva za inovacije in se financira v okviru Program razvoja podeželja 2014–2020 (80 odstotkov tega Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja in 20 odstotkov Republika Slovenija).

Projekt je vodil Nacionalni inštitut za biologijo, partnerji projekta pa so bili kmetijska gospodarstva Darsad, Matjaž Škof, Nina Tojnko, Radovan Jelina, Anže Legat in Manca Omerzu ter Zavod Jabolko, Kmetijski inštitut Slovenije, Kmetijsko gozdarski zavod Kranj, Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije, Grm Novo mesto – Center biotehnike in turizma, Kozjanski park in Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije.

SADJARJI
za opraevalce
OPRAŠEVALCI
za sadjarje

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Imenitnost mejic

Mejice so značilni strukturni elementi kulturne krajine – pokrajine, ki jo že od nekdaj soustvarjata človek in narava. Pomembno vplivajo na kakovost našega bivanja. Ne le, da imamo od njih koristi, kulturni krajini dajejo tudi značilni pečat mozaičnosti in tako zagotavljajo njen lep videz.

Barbara Zakšek, Aleksandra Lešnik, Center za kartografijo favne in flore

Tako kot je pestra narava Slovenije, tako so pestri in raznoliki izrazi, ki se uporabljajo za poimenovanje mejic – mejica, omejek, živica, živa meja, zgraja, séča, paseka, pasika, sēča, séč. Ne glede na to, kateri izraz uporabimo, mislimo na ozki podolgovati pas lesne vegetacije, v najširšem pomenu pa vse linijske strukture grmovja ali dreves, ki jih pri tleh obrašča bolj ali manj bogat sloj zelišč.

Kako so mejice nastale?

Prve mejice so verjetno nastale naključno, davno v preteklosti, ob krčenju gozda zaradi pridobivanja obdelovalnih površin. Ti pasovi so običajno ostali vzdolž lastninskih meja med zemljišči ali vzdolž rek in potokov. Sprva so mejice rabile kot razmejitve med posameznimi parcelami in od tod tudi njihovo ime. Z mejicami so omejevali pašnike in delili polja. Naši predniki so gospodarno obdelovali zemljo in kaj kmalu so v mejice začeli zasajevati številno, za človeka uporabno grmovje (glog, robida, kovačnik, brek, bezeg, leska) ter drevesa (hrast, jesen, brest). V nekatere mejice so drevesa in grmi zrasli spontano iz semen, ki jih je prinesel veter ali so jih razširile živali, zlasti ob različnih strukturah, kot so suhi zidovi, ograje, jarki in potoki. V zadnjem času mejice spet vedno več zasajamo ljudje, saj smo ponovno prepoznali njihove številne vloge.

Komu mejice nudijo dom?

Mejice so življenjski prostor številnih organizmov in povezovalni koridorji različnih življenjskih okolij, zato

Mejice dajejo kulturni krajini značilen videz. (Foto: Marta Jakopič)

povečujejo vrstno pestrost v pokrajini.

Kot mešanica gozda, grmišča in travnika imajo vrstno najpestrejše mejice raznoliko strukturo in rastlinsko sestavo. V takšnih mejicah rastejo mogočna stara drevesa, klijejo mla-

V mejicah ne najdemo hrane samo živali, ampak tudi ljudje. (Foto: Aleksandra Lešnik)

di drevesni poganjki in v njih najdemo tudi odmrle drevesa. Sama rastlinska sestava mejic se med deli Slovenije precej razlikuje že zaradi različnega podnebja in ostalih okoljskih pogojev. Ne glede na geografsko območje pa povsod velja, da pestrejša kot je rastlinska sestava mejic, več različnih

življenjskih okolij ponujajo živalim.

Tako v mejicah najdemo različne skupine žuželk, ki tam najdejo svoj dom. Med njimi so tudi divji oprasovalci (čebele samotarke, čmrliji, muhe trepetavke, metulji in drugi), ki v mejicah naj-

dejo varna mesta za gnezdenje, razvoj, prezimovanje in prehranjevanje. Rastline v mejicah so pomemben in stalen vir cvetnega prahu ter nektarja, posebej zgodaj spomladi, ko posevki na kmetijskih zemljiščih še ne cvetijo, ali po košnji travnikov in v sušnih obdobjih. V zavetju mejic so žuželke varnejše pred vetrom, dežjem, mrazom, vročino in tudi pred plenilci. Med plenilci so pomembne ptice, ki lahko iz izpostavljenih delov mejic lovijo svoj plen, v varnem zavetju dreves pa si zgradijo gnezdo. Pozimi, ko je pokrajina prekrita s snegom, ptice v mejicah najdejo prepotrebno hrano v obliki plodov, ki ostanejo na grmovnih vrstah, kot so črni trn, glog, šipek ... Drugi plenilci, ki si s pticami delijo nebo, so netopirji. Tudi njim lahko mejice predstavljajo dom, ko svoja zatočišča najdejo v duplih dreves in se prehranjujejo z žuželkami, ki živijo v mejicah. Predvsem pa so mejice pomembne letalne poti, ki jim netopirji sledijo, ko se odpravljajo iz svojih zatočišč

na prehranjevališča in spet nazaj.

Plenilci, ki jih bomo lahko opazovali v mejicah bolj pri tleh, so plazilci. Predvsem v intenzivno obdelani krajini, kjer ni gozdov ali gozdnega roba, so njihov dom mejice. Za njih so najpomembnejši pritalni deli mejic (debla, veje, skale, kamni), ki oblikujejo primerno okolje, kjer se plazilci sončijo, prehranjujejo in prezimujejo.

Povezava mejic z vodnimi živalmi, kot so ribe, potoki in školjke, morda ni vidna na prvi pogled, vendar mejice ob vodi s

vsem pomembni koridorji, ki povezujejo ta dva tipa okolij.

Kaj mejice naredijo za nas?

Mejice posredno ali neposredno vplivajo na kakovost našega bivanja. Pomembna je njihova vloga pri blaženju posledic podnebnih sprememb, saj sodelujejo pri skladiščenju ogljika iz ozračja.

Mejice močno prispevajo k bolj kakovostni vodi, saj zmanjšujejo spiranje hranil, gnojil, pesticidov in usedlin v podzemne ter površinske vode. Na te snovi delujejo kot fizična pregrada, poleg tega pa rastline mejic hranila uporabijo za svojo rast in tako omogočajo kroženje snovi v naravi. Mejice na različne načine uravnavajo preskrbo posevkov z vodo. Z omejevanjem hitrosti vetra nad površino tal zmanjšujejo izhlapevanje, s skladiščenjem vode blažijo negativne vplive suše, po drugi strani pa črpajo vodo iz tal v obdobjih, ko v kratkem času pade veliko dežja. Rodovitno prst mejice ščitijo pred vetro in vodno erozijo. To zlasti velja na odprtih kmetijskih površinah tako v nižinah, ki so izposta-

tja, se je na Ajdovskem polju v Vipavski dolini odrazila februarja leta 2012. Takrat je orkanska burja odnesla kar 20.000 m³ zemlje (530 ton/ha oz. skupno približno 600.000 ton), s čimer je bila prizadeta ogromna škoda kmetijstvu.

Mejice ščitijo pašne živali pred vročino, vetrom in večjimi nalivi, označujejo meje lastništva zemljišč, razmejujejo zemljišča različnih rab in odvrtačajo večje živali (jelenjad in divje prašiče) od kmetijskih površin.

Rastline, živali, glive in mikroorganizmi v mejicah ugodno vplivajo na nastanek, obnavljanje in ohranjanje rodovitne prsti. Mejice so pomembno zatočišče za kmetijstvu koristnih živali, ki se hranijo s škodljivci posevkov in tako vplivajo na donos pridelka. Dvoživke, kuščarji, ptice pevke in netopirji s plenjenjem zmanjšujejo populacije številnih nevretenčarskih škodljivcev, kače, ujede in sove ter zveri pa voluharic in miši. Pridelava naše hrane je odvisna od različnih oprasovalcev, saj noben ne more sam oprasiti vseh vrst rastlin, mejice pa so ključne za njihove zdrave in raznolike združbe.

Pašne živali lahko najdejo senco pod krošnjami dreves v mejici. Foto: Nadja Osojnik

V mejicah najdejo zatočišče različne živali. Od leve: pozidna kuščarica, slivov repkar, beloprski jež in rjavi srakoper. (Foto: Barbara Zakšek in Nika Kogovšek)

senčenjem pomembno vplivajo na temperaturo vode ter posledično na količino raztopljenega kisika in tako na obstoj številnih vodnih živali. Za dvoživke, ki za preživetje potrebujejo tako vodna kot kopenska okolja, pa so mejice pred-

vljene močnemu vetru, kot tudi v gričevjih, kjer močni nalivi zlahka odplavijo nezaiščena rodovitna tal. Posledica nepremišljene odstranitve drevesno-grmovnih mejic ob melioracijah, opravljenih v osemdesetih letih dvajsetega stole-

Več o mejicah lahko preberete v publikaciji Življenje v mejicah, ki je dostopna na http://www.ckff.si/javno/publikacije/Zivljenje_v_mejicah.pdf.

Ohranjanje genskih virov za prehrano in kmetijstvo

Tudi sorte kmetijskih rastlin so del biodiverzitete.

Dr. Jelka Šuštar Vozlič, *Kmetijski inštitut Slovenije*
 Dr. Zlata Luthar, *Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta*

Slovenija je ob prehodu v intenzivno kmetijstvo od petdesetih let prejšnjega stoletja izgubila številne lokalne sorte in populacije kmetijskih rastlin ter s tem zelo osiromašila biotsko raznovrstnost. Po drastičnem upadanju pridelovanja lokalnih sort in populacij ter vse večji pridelavi domačih in uvoženih sort, ki so v zadnjih štiridesetih letih prispevale k skokovitemu povečanju pridelkov (kar je v več kot 50-ih odstotkih pripisati žlahtnjenju), so lokalne populacije, sorte in v nekaterih primerih tudi vrste kmetijskih rastlin počasi izginevale s slovenskih polj. Zato je bilo nujno potrebno, da se jih zbere in shrani ter obvaruje pred propadom.

Biotska raznovrstnost in genska erozija

Biotska raznovrstnost ima zelo širok pomen, ki presega nacionalne interese, in je opredeljena z mednarodno Konvencijo o biološki raznovrstnosti (1992). Človek je že od nekdaj predstavljal gonilno silo, s tem da je izkoriščal naravno raznolikost in si za svoje potrebe vzgojil sorte rastlin, pasme živali in seve mikroorganizmov. Z enostranskim pridelovanjem produktivnih sort, pasem in sevov, ki so zadostili človekove potrebe, ter opuščanjem pridelave manj rodovitnih, tisti trenutek nezanimivih sort in populacij se je biotska raznolikost zelo zožila. Tako se je izgubilo veliko zanimivih lastnosti. Zato je eden od pomembnih ciljev trajnostnega razvoja tudi varovanje biotske raznovrstnosti in spodbujanje trajnostne uporabe rastlinskih genskih virov za prehrano in kmetijstvo, ki so lahko tudi dobičkonosna dopolnilna dejavnost na kmetijah.

Zoževanje biotske raznovrstnosti se odraža v delni in v končni fazi tudi v popolni genski eroziji. Po ocenah FAO (Food and Agriculture Organization) iz leta 2010 je genska erozija v kmetijstvu zelo velika, zato je pomembno, da genske vire zberemo in primerno shranimo v tako imenovanih zbirkah oziroma genskih bankah.

Slovenija ima relativno veliko biotsko raznovrstnost, ki jo pogojujejo različne talne, podnebne, zemljepisne in zgodovinske razmere. V preteklosti so k ohranitvi pestrosti tega prostora nedvomno prispevale omenjene naravne da-

Ajda v cvetju. (Foto: Janko Verbič, Kmetijski inštitut Slovenije)

nosti, ekonomsko-politične razmere, delno pa tudi zavestne, strokovne usmeritve in preudarna raba na področju gradbeništva, kmetijstva in gozdarstva. Ohlapnost in nespoštovanje zakonskih predpisov ter grobi posegi v naravo, kar je opazno v zadnjem obdobju (v povprečju v Sloveniji vsak dan izgubimo 5 hektarov kmetijskih zemljišč), v kombinaciji s podnebni spremembami lahko bistveno vplivajo na biotsko raznovrstnost.

Ohranjanje biotske raznovrstnosti

Z vstopom v Evropsko unijo je Slovenija uskladila z evropsko in posledično s svetovno tudi svojo zakonodajo s področja varstva okolja, ohranjanja narave, kmetijstva in gozdarstva. Za izvajanje novo sprejetih zakonov je bilo bistvenega pomena evidentiranje stanja na posameznih področjih. Potrebno je bilo opraviti celovit pregled nad nacionalnimi genskimi viri in genskimi bankami, tudi nad zbirkami prosto živih rastlinskih, živalskih in mikrobnih vrst ter njihovo raznolikostjo z namenom vzpostavljanja razmer in mehanizmov za njihovo *ex situ* ohranjanje. V tem obdobju se je z nekaterimi projekti v okviru ciljnih raziskovalnih programov zbralo veliko informacij o stanju genskih bank kmetijsko in tehnološko pomembnih organizmov ter o zbirkah prosto živih organizmov.

V zadnjem obdobju poleg Javne službe nalog rastlinske genske banke (JSRGB), ki jo financira Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP), potekajo tudi projekti v okviru Programa za razvoj podeželja, podukrep M10.2. Osnovni na-

men projektov je pridobiti čim več informacij o zbranem in nezbranem materialu ter vzpostaviti smernice za učinkovito upravljanje z genskimi viri.

Trajnostna raba genskih virov

Konvencija o biološki raznovrstnosti obravnava ohranjanje in trajnostno rabo genskih virov kot celovit in pomemben del ohranjanja narave. Omogoča tudi, da se koristi, ki izhajajo iz uporabe genskih virov, delijo pravično in pošteno. Koncept trajnostnega razvoja upošteva potrebe sedanjosti in hkrati omogoča uporabo naravnih virov tudi prihodnjim generacijam. Trajnosten razvoj je dolgoročen koncept okoljskih, ekonomskih in socialnih regulativ, ki naj bi bil neodvisen od trenutnih političnih usmeritev in državnih meja. Eden od prednostnih ciljev trajnostnega razvoja je tudi varovanje genske oziroma biotske raznovrstnosti.

Mednarodna pogodba o rastlinskih genskih virih za hrano in kmetijstvo (International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture) je naložila državam podpisnicam, med katerimi je tudi Slovenija, odgovornost in zavedanje o pomembnosti genskih virov za prehransko varnost ter nevarnosti zmanjševanja biotske raznovrstnosti in pojava genske erozije.

Sistematično zbiranje in hranjenje rastlinskih genskih virov

Po prvi svetovni vojni se je začelo sistematično proučevati različnost rastlinskih vrst. Med prvimi, ki je začel s sistematičnim proučevanjem območij z ve-

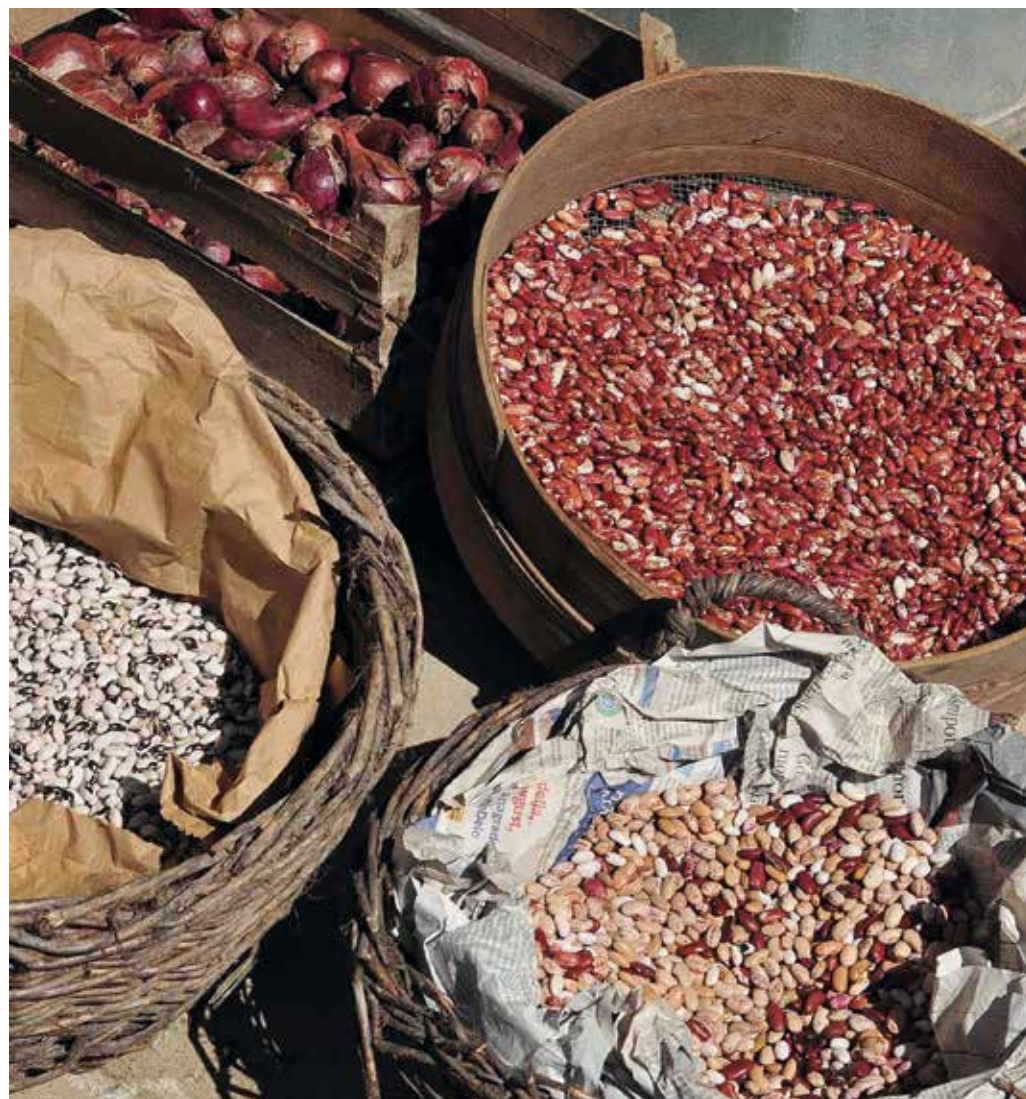
liko gensko raznolikostjo in tudi z zbiranjem gojenih rastlinskih vrst ter njihovih divjih sorodnikov, je bil N. I. Vavilov (1887–1943). S svojim pristopom k zbiranju, opisovanju, analiziranju in hranjenju je utemeljil načela, ki še danes veljajo pri organizaciji in delu genskih bank.

Skrb za rastlinske genske vire v Sloveniji

V Sloveniji se je skrb za genske vire, ki so neposredno povezani s kmetijstvom in prehrano, začela že veliko preden so inštitucije, ki trenutno hranijo genske vire, dobile status nacionalnega pomena, vendar je bila prepuščena posameznikom, predvsem žlahtniteljem, ki so v tem

prvih žlahtniteljskih postaj, ki so v žlahtniteljske programe za pridobivanje slovenskih sort vključevale lokalne genske vire, se je začelo sistematično zbiranje in ohranjanje. Po drugi svetovni vojni je Slovenija začela zelo intenzivno žlahtniti kmetijske rastline, da bi se povečalo pridelovanje požlahtnjenih sort za kritje lastnih potreb. Leta 1996 je bila ustanovljena Slovenska rastlinska genska banka (SRGB), imenovani so bili skrbniki oziroma kuratorji posameznih rastlinskih vrst oziroma zbir. Izdelani so bili kriteriji za razmnoževanje, opisovanje in vrednotenje po mednarodnih deskriptorjih, pripravo semena za kratkoročno in srednjeročno hranjenje, hranjenje v obliki nasadov, *in vitro* hranjenje in računalniško vodenje podatkov o genskih virih.

Od leta 2018 SRGB deluje kot Javna služba nalog rastlinske genske banke, katere namen je ohranjanje rastlinskih genskih virov za prehrano in kmetijstvo ter njihovih divjih sorodnikov. V izvajanje

Fižol in čebula. (Foto: Janko Verbič, Kmetijski inštitut Slovenije)

nje pomeni ohranjanje prostoživečih kmetijskih vrst (npr. trav, detelj, jagodičja, zdravilnih in aromatičnih rastlin) v njihovem naravnem okolju. Glavni cilj tega je z ustreznimi mehanizmi zagotoviti ohranjanje dovolj velikih in vitalnih populacij

materialu videli neprecenljivo vir za žlahtnjenje novih sort. Po prvi svetovni vojni je namreč postalo jasno, da sorte, vzgojene iz lokalnih genskih virov, dajo boljše pridelke kot takrat uvožene iz Češke, Avstrije in Nemčije. Z ustanovitvijo

JSRGB so vključene štiri inštitucije: Kmetijski inštitut Slovenije, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Inštitut za čmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije in Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede Univerze v Mariboru.

Narava pomaga tudi na vrtu

Zelenjavni vrt naj ne bo nikoli sterilno zelen.

Miša Pušenjak, KGZS Zavod Maribor

Na vrtu nam lahko v boju s škodljivci in tudi drugimi težavami veliko pomagajo tudi številna majhna in velika živa bitja. Že samih žuželk je veliko. Pa jih res vsi dobro poznate?

Kako lahko narava pomaga na vrtu?

Narava se je razvijala milijone let in še zdaj brez našega vmešavanja čisto dobro poskrbi za svoje prebivalce. Zato se v naravi redko kdaj zgodi, da bi kakšna bolezen (ali škodljivec) povsem uničila kakšno vrsto rastlin. Vse težave se dogajajo zaradi človeka.

Kaj torej lahko najdemo v naravi?

Mislím da večina ljudi že ve, da obstajajo številne koristne žuželke, ki jim nekoliko napačno v slovenščini rečemo predatorji. Najbolj znan predstavnik je pikapolonica. Vendar je pri nas v naravi še veliko drugih, ravno tako požrešnih žuželk. Zato vsake brenčee stvari, ki prileti mimo naših ušes, nikoli ne pobijemo samo zato, ker je žuželka. Nekoč sem prebrala, da je 80 odstotkov žuželk neposredno koristnih človeku, nekje okoli 8 do 9 odstotkov jih človek imenuje škodljive, čeprav imajo vedno svoje mesto v naravi.

Koristne žuželke so lahko predatorji oz. plenilci, lahko pa so parazitoidi ali zajedavci. Prvi se prehranjujejo z nam škodljivimi organizmi, drugi pa običajno v njih zalegajo jajčeca.

Za oboje pa velja, da se odrasli osebkí po večini prehranjujejo s cvetnim prahom in medičino, njihove ličinke pa so pravi požrešneži. Izjem je tudi nekaj, med njimi je zagotovo pikapolonica.

Najprej pogledjmo nekaj naših prijaznih vrtnih prijateljev.

Polonice

Najbolj znana je pikapolonica, so pa še številne druge. Niso samo rdeče barve, so tudi rumene, sive, oranžne in druge. Vse

te se prav spomladi požrešno spravijo na prve kolonije uši. Delo nadaljujejo njihove ličinke. Pa jih poznate? Velikokrat sem že videla, kako so jih ljudje mimgrede uničili.

Pikapolonice bodo na vašem vrtu samo, če bodo imele kaj jesti. Zato je vedno smiselno imeti nekje okoli komposta nekaj kopriv, na rastlinah, ki jih nimamo pred očmi, pa pustimo uši, ki bodo k nam privabile tudi pikapolonice.

Lahko jih tudi naselimo pri nas. Poiščemo jih v naravi, previdno damo v izbrane posode, vanje pa damo nagubano papirnato brisačo, da se imajo kje skriti in se pri prenašanju ne poškodujejo. Med seboj se lahko tudi napadajo in uničujejo. Na vrtu jih izpustimo v neposredno bližino kolonij uši. Vedno jih polagamo posamezno na vejice.

Čeprav imamo vsi radi lepo urejeno okolje, pustimo ob plotu nekaj rastlin, ki jih imajo pikapolonice posebej rade. Posebej pri srcu so jim okrasni slak in seveda vrtnice. Zelo rade se zadržujejo tudi na koprivah, kamilicah in pelinu.

Poskrbimo tudi, da se bodo imele kam skriti, ko se ne prehranjujejo. Bolj spretni lahko nekje na vrtu postavijo poseben »hotel« za koristne žuželke. Same pikapolonice se zadržujejo v kosih lesa. Les pa smo skoraj pregnali z našega vrta.

Jo poznate to je ličinka pikapolonice. (Foto: Miša Pušenjak)

Ni več lesenih kolov, lesene ograje, podstrešij in lop, okna so plastična, kompostni kup pa tudi. Zato jim pač postavimo enostavno

Aphidoletes - plenilska hrzica med ušmi. (Foto: Miša Pušenjak)

skrivališče. Postavite kakšne večje veje, hlode z lubjem, votlinami. Tam bodo našle svoje zavetišče.

Pa še eno skrivnost vam odkrijem. Nekatere vrste pikapolonic se prehranjujejo tudi s trosi pepelastih plesni. Pikapolonice torej res

lesenih lop ali podobnih prostorov.

Muhe trepetavke

Ta žuželka se je dobro skrila v našem vrtu, saj jo običajno zamenjamo za oso. Čeprav sodi med muhe, je obarvana rume-

Tenčičarica je velika in lepa žuželka. (Foto: Miša Pušenjak)

prinašajo srečo, kot so vedeli že naši predniki.

Tenčičarica

Druge zelo koristna žuželka je prava lepota. Tenčičarica je izredno lepa, zelena žuželka, ki se v poletnih večerih rada zateče tudi v bližino naših luči. A niso samo zelene. Tudi rjave in bele so med njimi. Teh skromnih žuželk na našem vrtu se sploh ne zavedamo. Nežne, zelene žuželke z zlatimi očmi na vrtu ne opazimo. Odrasle se prehranjujejo s cvetnim prahom, zato moramo na vrtu imeti tudi cvetlice, posebej jih privlačijo rdeče. Prav požrešne pa so njihove ličinke, ki se prav brutalno lotijo uši, pršic, kaparjev in drugih žuželk. Ena sama rjavkasta ličinka, ki se izleže iz jajčec, ki so z nitko pritrjena na list, pospravi v osemnajstih dnevih svojega dejavnega življenja od 200 do 500 različnih škodljivcev. Napnite oči, da ne boste uničevali njihovih jajčec. Na fotografiji ga vidite na plodu maline.

Skrivajmo se v kosih lesa. Tudi njim bo prišel prav »hotel«, posebej še za prezimitev, če na vrtu nimamo

ko prav lepe. Ličinke v 8 do 15 dneh pospravijo 400 do 800 listnih in drugih uši.

Kaj še koristnega najdemo

Ne smem pozabiti številnih koristnih osic, našim očem praktično nevidnih žuželk, ki pa zalegajo jajčeca v uši in jih veliko uničijo. Tudi med hrzicami, kjer je večina škodljivih, najdemo vrsto, ki je koristna. Njene oranžne ličinke pogosto najdemo med kolonijami uši, s katerimi se prehranjujejo. Pa imamo še koristne stenice, ki jih pogosto

hove mreže? In tega ste naučili še svoje otroke. Veliko letočih žuželk se ujame v pajkove mreže.

Kako jih privabiti na vrt

Na vrtu med vrtnine vedno posadimo vsaj nekaj rastlin, ki privabijo koristne žuželke. Zelenjavni vrt naj ne bo nikoli sterilno zelen. Posadimo mnoge cvetlice, ki naredijo vrt privlačen za vse naravne sovražnike, pa ne pozabimo tudi na divje opraševalce. In katere so najljubše rastline naših koristnih žuželk? Rman, vr-

Muha trepetavka spominja na ose. (Foto: Miša Pušenjak)

najem v cvetovih paprike, kjer lovijo resarje. Nekatere so zelo majhne, najdemo pa tudi zelo velike. Pa hrošči krešiči, ki so naravni sovražniki polžev, pogosto končajo pod našimi stopali, če se bojimo vsega, kar leze in brenči.

Pa da ne pozabim paj-

tni ognjič, koriander, ajda, komarček skupaj z vsemi kobulnicami, melisa, ožeppek, kamilice, timijan, rudbekija in ameriški slamník ter ostale marjetice in bela gorjušica so zagotovo med njimi. Tudi voda bo dobrodošla, saj vsa živa bitja potrebujejo tekočino za svoje življenje. Pomladanskega napada uši na okrasnih rastlinah ne ustavljajte popolnoma, naj na rastlinah, ki niso velikega pomena, ostanejo, potem bodo na vrt privabile tudi koristne žuželke. Izogibajte se uporabi insekticidov, tudi ekoloških, da z njimi ne uničite tudi koristnih žuželk.

Seveda pa velja, da so kolobar, zmerno, uravnoteženo gnojenje, izbira odpornih sort, pa tudi namakanje ukrepi, s katerimi naredimo veliko za zdravje naših rastlin. Če so oslabiljene, jim tudi narava s svojimi pomočniki ne more pomagati.

Ličinka muhe trepetavke ima zelo rada uši, pršice. (Foto: Miša Pušenjak)

no-črno, podobno osi. Zato jih mnogi celo uničujejo. Prepoznamo jo le, če smo nanjo pozorni in opazujemo njen nenavaden let. Premikajo se hitro, nato pa naenkrat na enem mestu obstanejo in zelo hitro utripajo s krili. Opazimo jih tudi v njihovem cik-cakastem letu.

Poleg pikapolonic so ravno one tiste, ki spomladi lahko ustavijo hiter razvoj uši, če jim dovolimo. Na vrt jih bodo privabile vse medeče in dišeče cvetlice, posebej rade pa imajo vse kobulnice. Zato si v bližini vrta omislímo gredico s trajnicami, med nje pa zasadimo tudi kobulnice, saj so lah-

Pikapolonica preži na uši, veliko jih bo pomalicala. (Foto: Miša Pušenjak)

Kamilice so pomemben del naravnega varstva na vrtu. (Foto: Miša Pušenjak)

Ta Strletov sladoled – pridelan na območju Ljubljanskega barja

Za časa tega življenja nam je bilo dano samo eno samcato telo. Poskrbimo zanj z izbiro lokalno pridelane in kakovostne hrane.

Barbara Vidmar, JZ Krajinski park Ljubljansko barje

Na kmetiji družine Pozaršek-Strle se že okoli šestdeset let ukvarjajo s predelavo lastnega kravjega mleka. Odlični domači jogurti, skute in kajmak z njihove kmetije so znani marsikateremu obiskovalcu, ki se je ustavil na ljubljanski tržnici pri prijazni mlekarki in trgovki Zdenki, najmlajši od treh Pozarškovih hčera. Ostala je na kmetiji in prevzela nje delovanje.

Mi smo se pogovarjali z njenim sinom **Matejem Strletom**, ki je z ženo Špelo na kmetiji začrtal novo pot – s sladoledom. Njuna velika želja je bila, da bi vse, ki na kmetiji delajo, živijo in ustvarjajo, spoznali kar preko njihovih izdelkov. Prav zato so sladoledi iz njihove redne ponudbe poimenovani po družinskih članih. Za **Ta Strletov sladoled** so tako danes slišali tudi še kje drugje kot le na obrobju našega glavnega mesta.

Okoliški prebivalci vas poznajo predvsem po Ta Strletovem sladoledu. Kateri dejavnosti pa sicer opravljate na vaši kmetiji?

Izpostavim lahko tri dejavnosti. Prvi dve sta poljedelstvo in živinoreja, tretja pa predelava mleka. Na naših kmetijskih površinah pridelujemo koruzo, ječmen in tritikalo. Večino žit porabimo za krmo in nastilj za živino, moke iz žit, ki so pridelane na naši kmetiji in mleta na mlinški kamen, pa imamo v naši ponudbi. Kupcem ponujamo tudi sušeno ječmenovo travo, ki jo lahko uporabijo kot prehransko dopolnilo. Kot eno od naših dejavnosti sem omenil predelavo mleka, iz katerega izdelujemo mlečne izdelke, od katerih naj posebej izpostavim sladoled. Nekaj pa pridelamo tudi zelenjave, ki jo lahko prav tako najdete na naših prodajnih mestih.

Del ponudbe Ta Strletovih sladoledov (Foto: Barbara Vidmar)

Koliko zemlje obdelujete?

Obdelujemo 40 ha zemlje, od tega je 5 ha gozda, ki se nahaja izven Krajinskega parka Ljubljansko barje. V samem parku obdelujemo okoli 30 ha zemljišč.

Glede na to, da se ukvarjate s predelavo mleka, imate v hlevu prav gotovo tudi veliko živine.

V našem hlevu imamo šestdeset glav živine. Naše krave so pasme simental-ka, imamo pa tudi petnajst

svoje pridelke na ljubljansko tržnico. Med temi je prevladovala zelenjava.

Čigava zamisel je sladoled, ki je tako priljubljen pri vaših kupcih?

Tega se je domislila moja žena Špela.

Kateri izdelke poleg sladoleda vaši kupci najraje kupujejo pri vas?

Veliko prodamo tudi jogurtov, mleka, skute in kajmaka.

Kje prodajate svoje izdelke?

Kot omenjeno, nas lahko najdete na ljubljanski tržnici na Pogačarjevem trgu, poleg tega pa tudi na tržnici v BTC-ju v Ljubljani in v naši trgovini na Ižanski cesti 334.

Kje promovirate svoje izdelke? Ali je promocija sploh potrebna glede na to, da vas kar dobro poznajo po sladoledu?

Sladoled smo promovirali na radijskih postajah, sicer pa gre glas o naših izdelkih kar od ust do ust. To dokazuje tudi to, da povpraševanje prihaja z različnih koncev Slovenije. Naš sladoled se tako prodaja npr. tudi v lokalni v Gozdu Martuljku in v trgovinah z domačimi izdelki v Žalcu in Celju.

Na panoju pred vhodom k prodajalni na Ižanski cesti lahko preberemo, da ponujate tudi domače vipavsko vino. Se morda povežete še s katerimi drugimi proizvajalci ali kmeti?

Našo ponudbo smo obogatili tudi z nekaterimi izdelki drugih proizvajalcev oziroma kmetov. Tako od dobaviteljice iz Črne vasi dobivamo marmelade, jušne testenine in tudi druge vrste testenin, mesnine so prav tako z druge kmetije, kot že omenjeno, pa imamo naprodaj tudi vino iz Vipave, ki ga je ponudnik sam ponudil v prodajo.

Vaša kmetija ni ekološka, a vendar lahko na spletni strani, na kateri predstavljate vašo kmetijo, preberemo, da sta za vas kakovost in izvor surovin pri izdelavi sladoledov nadvse pomembna.

embalažo in skušamo tudi na ta način varovati okolje.

Ali je prednost ali slabost, ker je vaša kmetija na zavarovanem območju? Ali je kmetovanje zaradi tega težje?

Na to vprašanje bi težko odgovoril, kajti že od rojstva živim na kmetiji in pri kmetovanju zaradi omejitvev, ki jih prinaša življenje na zavarovanem območju, nismo imeli nobenih težav. Morda bi izpostavil le omejen čas čiščenja jarkov, saj včasih vremenske razmere (prevelika namočenost površin, sneg ...) ne dopuščajo, da bi jih očistili v hladnejšem delu leta, ko je to dovoljeno. Opažam pa, da se s pozno košnjo znižuje kakovost trave, širijo se tudi invazivne tujerodne vrste oziroma se zemljišča zaraščajo tudi z grmovjem in drevjem. Sečnje sicer v skladu z Uredbo o Krajinskem parku Ljubljansko barje na naših površinah ne opravljamo v drugem času kot takrat, ko je to dovoljeno.

Ali sodelujete tudi z Javnim zavodom Krajinski park Ljubljansko barje?

Povsem naključno smo prišli v stik tudi z njim, saj smo imeli na območju, kjer se nahaja eno od kolišč na Ljubljanskem barju, že od leta 2012 v zakupu njivo. Nekaj let s tem ni bilo težav, leta 2016 pa smo bili obveščeni, da tam ne smemo

Kmetija Pozaršek-Strle (Foto: Barbara Vidmar)

Večinoma so to travniki, ki jih ne uporabljamo za pašo, temveč jih kosimo. Trava na njih je namreč slabše kakovosti in je bolj primerna za krmljenje konj, a teh na naši kmetiji nimamo. Imamo tudi nekaj travnikov z bolj kakovostno travo. Naša zemljišča se sicer nahajajo na vzhodnem delu Ljubljanskega barja in več kot polovica jih je na poplavnem območju.

koz pasme slovenska samska koza. Koze se poleti pasejo tudi zunaj, saj so zelo živahne, a hkrati tudi zelo občutljive, saj jim, vsaj po naših izkušnjah, nekatere rastline, ki uspevajo na Barju, ne ustrezajo.

Koliko vas je na kmetiji?

V delo na kmetiji nas je vpetih šest. S predelavo mleka se sicer ukvarjamo že šestdeset let, pred tem pa so moji predniki vozili

Trgovina na Ižanski cesti v Ljubljani (Foto: Barbara Vidmar)

Trgovina na Ižanski cesti ob vaši kmetiji je opazna že na daleč. Kdaj ste jo odprli?

Veliko ljudi je že pred tem obiskovalo našo kmetijo, a ker so ljudje prihajali kar k nam na dom, se jim včasih zaradi drugih delovnih obveznosti nismo mogli posvetiti. Od tod tudi zamisel, da ob kmetiji postavimo trgovino. Kar nekaj let je trajalo, preden smo dobili vsa dovoljenja za postavitev hiše, vrata pa je trgovina odprla leta 2013.

Tako je. Trsni sladkor in čokolade kupujemo v sklopu pravične trgovine in so ekološko pridelani. Uporabljamo samo pravo sadje, ki je do svoje polne zrelosti rastle na drevesu, grmu ali v zemlji. Arom in barvil ne uporabljamo, oreščki so najboljše kakovosti, med pa nam dobavlja lokalni čebelar z Ljubljanskega barja. Tudi džeme, kreme in pekovske izdelke izdelamo sami. Vse izdelane sladolede ročno pakiramo v biorazgradljivo

poglabljati jarkov in orati, kljub temu da je zemljišče vpisano kot njiva. Tako smo se z javnim zavodom dogovorili, da omenjeno zemljišče zamenjamo za drugo, ki se ne nahaja na območju kolišč.

Imate kakšne posebne načrte za prihodnost?

Zaenkrat se sproti prilagajamo trgu. Zamisli sicer nikoli ne zmanjka, a trenutno se bomo še naprej najbolj posvečali predelavi mleka.

Izbor mlečnih izdelkov s kmetije (Foto: Barbara Vidmar)

Foto: Davorin Tome

Partnerji projekta LIFE NATURAVIVA:

Za konkurenčnost malih kmetij na VVO in OMD

S ciljem trajnostne pridelave hrane smo vzpostavili tri primere dobre prakse trajnostnega in konkurenčnega ekološkega kmetovanja.

Martina Gomzi, KGZS - Zavod Maribor
martina.gomzi@kmetijski-zavod.si

dr. Barbara Čeh, IHPS
zelena.dezela@kgzs.si

Pilotni projekt Konkurenčnost kmetovanja malih kmetij na VVO in OMD, ki ga vodi IHPS s partnerjem KGZS - Zavodom MB, poteka v okviru ukrepa Sodelovanje iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020. Financirata ga Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja in Republika Slovenija. Projekt se bo zaključil januarja 2022. V času trajanja projekta smo prenesli znanje na tri pilotne kmetije, ki imajo svoje kmetijske površine na VVO in OMD in se nahajajo v dveh statističnih regijah (Prekmurje in Primorsko-Notranjska).

no je, da znamo te poljščine pravilno razvrstiti v kolobar, da se rodovitnost tal čim bolj ohranja in s tem tudi zavira razvoj boleznih, škodljivcev in plevelov. Zelo pomembno je tudi, da pridelku, ki ga pridelamo na mali kmetiji, dodamo neko dodano vrednost in ga po možnosti prodamo doma na kmetiji ali preko svoje spletne trgovine.

V času trajanja projekta smo na vse tri izbrane pilotne kmetije prenesli znanje s področja pridelave alternativnih poljščin in zelišč ter na eno od kmetij tudi pridelavo orehov. Seznanili smo jih z oblikovanjem trajnostnega kolobarja z vključevanja

nesli z njive. Pri gnojenju je zelo pomembna analiza tal, saj le na ta način vemo, kako so naša tla s posameznimi hranili preskrbljena. Šele na podlagi tega se odločimo, kako bomo naše površine pognojili glede na naslednjo poljščino. Pogosto slišimo, da ekoloških površin ni potrebno gnojiti, saj je ekološko kmetovanje trajnostno. Vendar če dobro premislimo, prav na ta način tla siromašimo in zmanjšujemo njihovo rodovitnost, saj s pridelki z njive odnašamo velike količine hranil, še posebej, če imamo ozek kolobar. Rastline za rast in razvoj pridelkov potrebujejo rastlinska hranila. Potrebujemo jih sorazmerno veliko, zato jih je treba dodati z gnojenjem.

Osnova za izvajanje gnojenja za uravnoteženo prehrano rastlin je kemijska analiza tal. Najpomembnejši podatki za izdelavo gnojilnega načrta so pH tal, vsebnost fosforja, kalija in organske snovi v tleh. Vsem kmetijam smo natančno predstavili vse te parametre in jim izdelali gnojilne načrte. Na podlagi gnojilnih načrtov so izvajale gnojenje in ob koncu sezone smo jim analizirali pridelke. Na splošno smo ugotovili, da so bili pridelki po upoštevanju naših navodil bistveno boljši. Še posebej se je to pokazalo pri dognojevanju z dušikovimi gnojili, katera so seveda dovoljena za uporabo na podlagi Uredbe(ES) št. 834/2007, navedena v prilo-

gi 1 uredbe Komisije (ES) št. 889/2008. Poudarili smo tudi, da je na njivah brez uporabe živalskih gnojil trajnostna pridelava mogoča le z vključitvijo metuljnic, deteljno-travnih mešanic in njihovih zastirk, ki bodo pustile v tleh dostopna hranila na zalogo.

Kmetije so zelo pozitivno sprejele hitre talne in rastlinske teste za dognojevanje žit z dušikovimi gnojili, ki so seveda dovoljena v ekološki pridelavi. Odmerek za dognojevanje smo določili na podlagi meritev vsebnosti v tleh že prisotnega rastlinam dostopnega dušika (s hitrim talnim testom ali hitrim rastlinskim testom). Kmetije so se prepričale, da dognojevanje žit vpliva na kakovost razraščanja in oblikovanje številnejših stranskih poganjkov, kar prispeva k povečanju števila potencialnih klasov.

Obdelava tal

Velik poudarek smo namenili Veliki obdelavi tal, saj smo se na vseh treh kmetijah srečali s težavami zapleveljenosti njivskih površin. Glede na popis stanja smo ugotovili, da so imeli na kmetijah težave z zapleveljenostjo zaradi preozkega kolobar-

ja, zaradi preslabo očiščenega semena, nepoznavanja ukrepov za mehanično zatiranje plevelov. V času trajanja projekta smo kmetije usposobili tudi za izvajanje slepe setve. Tehnika slepe setve je zelo uporabna metoda pri več poljščinah, pri kateri setvišče pripravimo, vendar poljščino posejemo s 4- do 15-dnevno zamudo. S tem plevel vzpodbudimo k vzniku in ga nato zatremo tik pred setvijo poljščine. V primeru večje zapleveljenosti lahko opravimo več hodov in na ta način izčrpavamo zalogo semen v tleh. Za enoletne plevele je najbolje, da hode ponavljamo v fazi »belih nitk«, ko klični listi ležejo iz zemlje. Ta ukrep so kmetije dobro sprejele. Hkrati so kmetije spoznali, da je potrebno velik pomen nameniti zdravemu, kakovostnemu in dobro očiščenemu semenskem materialu. Za ta namen so se na kmetijah odločili za nabavo strojne opreme za čiščenje semena »bint«. Prav tako smo na kmetije vpeljali česanje posevkov še posebej pri žitih. Kmetije so spoznale koristi tovrstne obdelave tal v smislu zatiranja plevelov in hkrati spoznale njihove koristne stranske učinke. Najpomembnejši so: ra-

hljanje tal za lažje prodiranje korenin, segrevanje zelo hladnih tal spomladi, prekinitev kapilarnega dviga za zmanjšanje izgube vlage, zadelava gnojil pri dognojevanju in pospešitev njihovega delovanja, dovajanje zraka v zbita tla za povečanje mikrobne aktivnosti in razvoja korenin, do možnosti hkratnega vsejavanja posevkov.

Medeni vrt

Na kmetiji Friškič pri Murski Soboti je nastal medeni vrt. Na izbrani lokaciji bivše gramoznice so posadili medovita drevesa in grme ter trajna in enoletna zelišča. V medoviti vrt so naselili tudi čebele in se začeli ukvarjati s čebelarjenjem. Čebelarjenje ne pomeni le sožitja kmetovanja in ohranjanja narave, pač pa omogoča tudi pridobitev novih izdelkov na kmetiji. Male kmetije so lahko konkurenčne na trgu velikim, če najdejo svoje tržne niše za tiste pridelke in izdelke, ki jih velike kmetije ne nudijo. Medeni vrt bo obenem nudil lep prostor za sprostitev in v prihodnje tudi prostor za učne delavnice.

Razvoj kmetije

Vse zgoraj navedene aktivnosti so dobra osnova za razvoj novih proizvodov na kmetiji. S tem smo kmetije vzpodbudili k razmišljanju in ustvarjanju novih proizvodov. Za izboljšanje poslovnih priložnosti smo na kmetijah izvedli prijavitev dopolnilnih dejavnosti s ciljem izboljšanja dohodkovnega položaja na kmetiji. V prihodnje pa se lahko razvijajo tudi nova delovna mesta.

Več o rezultatih projekta si lahko ogledate na spletnih straneh: <http://www.ihps.si/rastline-tla-in-okolje/pilotni-projekt-male-kmetije/>.

Izhajali smo iz domneve, da male kmetije ne morejo biti konkurenčne velikim, ki ne ležijo na OMD in VVO in imajo klasično tehnologijo pridelave. Torej pridelujejo iste poljščine in izvajajo enako tehnologijo. Na OMD in VVO se glede na številne zakonske omejitve težje izvaja intenzivna pridelava poljščin. Lahko pa so male kmetije konkurenčne s pridelavo alternativnih poljščin in zelišč, ki jih na velikih kmetijah ne pridelujejo in so njihovi pridelki na trgu zelo iskani. Zelo pomemb-

njem alternativnih poljščin v ekološko pridelavo, saj se s pravilnim vrstjenjem ohranja rodovitnost tal in omogoča kontinuirana paša za čebele. Hkrati pa se ustvarjajo različni za trg zanimivi izdelki na kmetiji.

Pomen gnojenja

Pogosto opažamo, da se na kmetijah velikokrat napačno razumeva trajnostno kmetovanje, zato smo to še posebej poudarili in kmetije usposobili, kako z gnojenjem vračajo v tla hranila, katera so s pridelki od-

NEW HOLLAND AGRICULTURE

VESELJE V MODREM

SODOBNA KMETIJSKA MEHANIZACIJA

POSEZONSKA PONUDBA PRIKLJUČKOV IZ ZALOGE

NADOMESTNI DELI IN SERVIS

UGODNO FINANCIRANJE

VSEM NAŠIM STRANKAM ŽELIMO OBILO ZDRAVJA, USPEHOV TER VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO 2022

ITRO Z VAMI ŽE 30 LET

ITRO d.o.o. / PE Štore, Železarska c. 3, 3220 Štore / www.newholland.si / (03) 780 57 12 (14, 15)

Priporočene cene

Upravni odbor Zveze društev rejcev drobnice Slovenije je pripravil priporočene cene za spitana jagnjeta:

- **3,50 evra za kilogram žive mase jagnjeta,**
- **8,00 evra za kilogram klavnega trupa jagnjeta z glavo in brez drobovine.**

Rejcem toplo priporočamo, da se tega priporočila držite.

ZVEZA DRUŠTEV REJCEV DROBNICE SLOVENIJE

Roman Savšek, predsednik

Lastninske pravice v zasebnih gozdovih

Mednarodna konferenca o gozdarskih politikah Evropske unije je opozorila na to, da je opuščanje gospodarjenja z gozdom velika izguba za razvoj zelene gospodarstva.

Mihael Koprivnikar, KGZS
miha.koprivnikar@kgzs.si

Zveza lastnikov gozdov Slovenije je 14. decembra organizirala spletno konferenco Lastninske pravice v zasebnih gozdovih v luči evropskih gozdarskih politik. Konferenco so podprli Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Konfederacija evropskih lastnikov gozdov (CEPF), Evropsko združenje kmetov in kmetijskih združenj (Copa-Cogeca) in Evropska organizacija lastnikov zemljišč (ELO).

V okviru evropskega zelenega dogovora se trenutno obravnavajo politike rabe biomase (RED), rabe tal (LULUCF), Zakonodaja o obnovi narave, Strategija o biodiverziteti, Gozdarska strategija, Trajnostno kroženje ogljika, Strategija o tleh, Direktiva za preprečevanje krčenja gozdov in skupna kmetijska politika. Navedene politike lahko ob neprimerni izvedbi omejijo lastninske pravice.

Kakšne pravice imajo lastniki

Konferenca je obravnavala trenutno stanje pravic lastništva gozdov v Evropi in dojemanje lastnikov gozdov glede vpliva politik EU na njihove lastninske pravice ter ali lahko močnejše lastninske pravice pomagajo pri doseganju ciljev evropskega zelenega dogovora. Predstavljeni so bili primeri petih držav z različnimi sistemi gozdarstva, ki delujejo pod različnimi konkurenčnimi pogoji na notnem trgu EU. V razvitih državah EU so lastniki deležni tudi prihodka od lova in imajo bolj ekonomično izvedbo sečnje.

Ekosocialne storitve

Družba od lastnikov gozdov pričakuje hkrati urejen in prehodni gozd kot tudi ohranjanje biodiverzitet, kar se s primernim gospodarjenjem lahko krepi. Včasih pa bi bilo po-

EU predlaga v gozdarski strategiji nov sistem certificiranja gozdov

Trenutno je v EU-27 že certificirana slaba polovica gozdov (78 milijonov hektarov od skupno 169 milijonov hektarov). Robustni in uveljavljeni svetovni sistemi prostovoljnega certificiranja gozdov, kot sta FSC in PEFC, slonijo na dolgotrajnih izkušnjah spodbujanja trajnostnega in večnamenskega gospodarjenja z gozdovi. Trenutno vodi KGZS sistem regijske certifikacije gozdov PEFC v interesu minimalnih stroškov in birokratizacije.

Uveljavljanje novega EU vodenega sistema certificiranja je zato z vidika lastnika gozdov, industrije in končnega potrošnika, ki že pozna dva svetovna sistema certificiranja, posledično vprašljivo. Nov sistem bi pomenil dodatne omejitve, birokracijo in stroške. Površina evropskih gozdov (EU-27) se je v zadnjih tridesetih letih povečala za 10 odstotkov površine EU, gozdovi pa so v ugodnem stanju, medtem ko gledano globalno temu ni tako. Evropski sistem bi dodatno omejil evropske lastnike gozdov, medtem ko globalnega problema sečnje in uvoza problematičnega lesa v EU ne bi rešili.

Izjave gostov

Minister Podgoršek je poudaril, da so pričakovanja družbe do gozdov vedno večja in da se bo tudi v prihodnje vlagalo v gozdove. Slovenija je kot predsedujoča Evropski uniji uspešno doseči soglasno mnenje držav EU glede gozdarske strategije.

Roman Žvegljč je poudaril, da javnost pričakuje urejene gozdove. Na žalost trenutne politike EU pogosteje omenjajo omejitve kot potrebo po aktivnem gospodarjenju in zato lastniki gozdov nimajo jasnih signalov, ali sploh vlagati v gozd.

Marjan Hren je poudaril, da politike EU ne smejo ovirati ekonomskega razvoja gozdarstva in gozdno lesne industrije ter da se od lastnikov gozdov pričakuje zadostne količine lesa za razvoj lesno predelovalne panoge.

Romunski profesor Liviu Nickiforel je poudaril, da imajo lastniki v državah post komunistične Evrope manj lastninskih pravic in večjo birokratizacijo gozdarstva, kar posledično pomeni njihovo manjšo samoiniciativnost in manj aktivno gospodarjenje z gozdovi. Nove politike EU pa po njegovem mnenju pomenijo še večjo birokratizacijo ter še manj aktivnih lastnikov. Slovenija je bila predstavljena kot država, kjer imajo lastniki gozdov skupno z državami jogslovenske Evrope manjši indeks pravic.

trebno gospodarjenje zaradi določene funkcije tudi omejiti. Omejitve in prilagoditve gospodarjenja za krepitev ekosocialnih storitev lahko imajo pozitivne učinke, vendar to ne more biti v breme lastnikov gozdov z zmanjšanim dohodkom. Sistemi spodbud pa morajo biti na prostovoljni bazi.

Lastniki gozdov v EU si želijo aktivnega gospodarjenja z gozdovi

Na konferenci je bilo poudarjeno, da je opuščanje gospodarjenja z gozdom velika izguba v smislu razvoja zelene gospodarstva. Starejši gozdovi v terminalni fazi so bolj občutljivi na bolezni, počasne-

je rastejo, akumulirajo manj ogljika in imajo slabši les za lesno predelovalno industrijo. Negospodarjenje z gozdom je problematično tudi z vidika počasnejšega prilaganja gozdov na podnebne spremembe. Gozdovom je potrebno pomagati, da se obnovijo z bolj odpornimi drevesnimi vrstami, ki pa morajo biti hkrati primerne za lesno industrijo. Politike EU za prehod v nizko ogljično družbo dajejo veliko poudarka na skladiščenju CO₂ v gozdu, za kar ob visokih cenah emisijskih kuponov lastniki upravičeno pričakujejo nadomestila.

AGRITECH

STROKOVNI SEJEM
KMETIJSKE IN
GOZDARSKE
MEHANIZACIJE

SPREMLJAJOČI PROGRAM:

VSE DNI SEJMA:

Testne vožnje s traktorji in demonstracije gozdarskih strojev

ČETRTEK, 10. 2. 2022

Informativni dan za mlade

PETEK, 11. 2. 2022

Predavanja na temo inovativnosti v kmetijstvu - gostujoči predavatelj:

EU poslanec Franc Bogovič

SOBOTA, 12. 2. 2022

Dan lastnikov gozdov

CELJSKI SEJEM
9.-13. februar 2022

Celjski sejem

www.ce-cejem.si

Nekateri pomembni roki

Do kdaj?	Kaj?
4. 1. 2022	Spremljanje vplivov podnebnih sprememb na procese v gozdnih tleh in rast dreves
10. 1. 2022	Javni razpis za operacijo naložbe v nakup nove mehanizacije in opreme za sečnjo in spravilo lesa iz PRP 2014-2020 za leto 2021
17. 1. 2021	Strokovna srečanja v različnih kmetijskih panogah
26. 1. 2022	3. javni razpis za podukrep 7.3 Podpora za širokopasovno infrastrukturo, vključno z njeno vzpostavitvijo, izboljšanjem in razširitvijo, pasivno širokopasovno infrastrukturo ter zagotavljanjem dostopa do širokopasovnega interneta in rešitev v zvezi z e-upr
10. 2. 2022	4. javni razpis za podukrep 16.4 Podpora za horizontalno in vertikalno sodelovanje med udeleženci v dobavni verigi za vzpostavitev in razvoj kratkih dobavnih verig in lokalnih trgov ter za promocijske dejavnosti na lokalni ravni, ki so povezane z razvojem
10. 2. 2022	3. javni razpis za podukrep 16.9 Podpora za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti in dejavnosti v zvezi z zdravstvenim varstvom, socialnim vključevanjem, kmetijstvom, ki ga podpira skupnost, ter izobraževanjem o okolju in hrani
14. 2. 2022	6. javni razpis za podukrep 19.3 Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine

Že 26. izbor kmetij v akciji S kmetije za Vas

Letošnja zmagovalca sta Hiša vin Kokol in turistična kmetija Tonin

Andrejka Krt, KGZS
andrejka.krt@kgzs.si

V tem nekoliko hladnejšem delu leta, ko nam kmetijska opravila »prizanesejo« na času, si smemo vzeti nekaj lepih trenutkov tudi za našo dušo. Upravičeno in brez slabe vesti. Nekateri, da si priznate in sprejmete priznanja za opravljeno delo, drugi, da uspešnim pomagate proslaviti, in tretji zato, da v uspešnih, v nadaljevanju orisanih primerih iz kmetijstva najdete motivacijo tudi zase in za svojo kmetijo. Tokrat vam ponujamo zanimivo branje o kmetijah, ki so sodelovale v akciji S kmetije za Vas, in razkrili vam bomo tudi to, kateri sta bili uvrščeni na »vroči stol« in tako prejeli zlato sončnico.

Predstavitev izbora

Akcija S kmetije za Vas v sodelovanju javne službe kmetijskega svetovanja in medijskimi hišami poteka že šestindvajset let. Poglavitni namen omenjene akcije je v prepoznavanju uspešne identitete kmetije v potrošniški družbi in njeni predstavitvi kot zglednemu ravnanju na trgu ter posledično pridobitvi priznanja zlata sončnica. Kmetije, ki se vsako leto lahko prijavijo na razpis Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, ČZD Kmečki glas in časnika Finance s portalom Agrobiznis, tekmujejo za pridobitev priznanja zlata sončnica v dveh kategorijah: pridelava/predelava in turizem/storitve.

Vse kmetije, ki so se prijavile na razpis organizatorjev akcije, prejmejo brezplačni letni

dostop do portala www.finance.si, letno naročnino na petkov časopis z rubriko Agrobiznis in priznanja, ki jih podeljuje Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. Zmagovalni kmetiji s podeljeno zlato sončnico za področje pridelave in predelave ter zlato sončnico za področje turizma in storitev na podeželju prejmeta tudi denarno nagrado v višini 150 evrov, ki jo poklanja ČZD Kmečki glas, ter vrednostni bon v višini 650 evrov, ki ga podarja KGZS za namen oglaševanja v Zeleni deželi. Predstavitev vseh v akciji sodelujočih kmetij je izvedena v Zeleni deželi – glasilu KGZS, Kmečkem glasu – tednik ČZD Kmečki glas in na portalu Agrobiznis – časnik Finance.

Dobro svetovanje je osnova

Vse v nadaljevanju predstavljene kmetije so nam ob obisku povedale, da je korektno in dobro svetovanje, ki ga izvaja javna služba kmetijskega svetovanja, osnovni in pomemben gradnik

razvoja ter diverzifikacije na slovenskih kmetijah. Svetovalci javne službe kmetijskega svetovanja pa povedo, da so hvaležni, ker s svojim delom gradijo akcijo, odnos med kmeti in družbo, odnos do zavedanja pomena varne, lokalno pridelane hrane in odnos do kakovostnih storitev na podeželju. Prizadevamo si, da bi v ta kontekst ohranjanja narave in življenja lahko vnesli še več znanja, še zlasti specialističnega, ki je v vsakem razvoju zelo potrebno.

V akciji S kmetije za Vas ocenjujemo prav vsako obliko kmetovanja, saj se osredotočamo pretežno na celotno podobo, urejenost kmetije in pestrost ponudbe, prepoznavnost v prostoru in vpeljane pristope k trženju oziroma prodaji. Kmetije se v sodelovanje lahko prijavijo same, še bolj odločne pa so, če jih k temu nagovorijo kmetijski svetovalci. Kot mnogi povedo: »Kmetijska svetovalca/svetovalca me je nagovoril/a, da se prijavim. To mi je pomnilo, da ima širši družbi kaj pokazati.« In res je tako. Vse pri-

javljene kmetije je bilo vredno pogledati in priporočamo tudi vam, drage bralke in bralci, da si vzamete čas za izlet, pokušino, pogled, morda nakup ali pridobitev dobre zamisli na kmetijah, ki vam jih v nadaljevanju predstavimo. Besedo svetovalca so letošnjim kmetijam dali Metka Marinič, Martina Gomzi, Marjeta Orličnik, Bernarda Javornik, Vanja Bajd Frelj, Tatjana Kmetič Škof, Mojca Vavken, Veronika Švigelj in Srečko Horvat.

Izbor kmetij, ki na izviren, dovršen in uspešen način neposredno tržijo lastne pridelke, izdelke ali storitve, se opravi na podlagi prijave kmetij na javno povabilo, ki ga v prvih mesecih tekočega leta objavimo vsi trije partnerji projekta po svojih kanalih. Ob ogledu kmetije in pogovorom z njegovo nosilko/nosilcem se ocenjujejo urejenost in izgled kmetije ter njenih proizvodov, način promocije in trženja, prepoznavnost v prostoru ter ustvarjanje dodanih vrednosti in širjenje pozitivnih praks v lokalnem prostoru.

Kdo je ocenjeval in kako

Članice komisije: Barbara Remic, Petra Šubič in Andrejka Krt lahko potrdimo, da so vse sodelujoče kmetije v akciji S kmetije za Vas pri svojem delu zelo uspešne, vzorno urejene in se ponašajo z odličnimi pridelki, izdelki in storitvami. Edinstvene so tako pri svoji ponudbi kot pri načinih trženja in prodaje ter tudi zaradi tega prepoznavne v prostoru. Med dobri izbiri izbrati najboljši ni bilo lahko. Svojo težo pri odločitvi vedno predstavimo ob javni podelitvi priznanj in nagrad. Letos je to potekalo v okviru posebne prireditve, izvedene na hibriden način – torej prek spleta in v živo. Na Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije smo se zbrali nosilci priznanj, soorganizatorji akcije S kmetije za Vas in medijski predstavniki. Vsi ostali so lahko prireditve spremljali preko zoom povezave.

Zaključni dogodek akcije S kmetije za Vas. Spredaj zmagovalca Luka Pucer (levo) in Emilijan Kokol.

Za zlato sončnico so se v letu 2021 potegovala naslednje kmetije:

Kmetija Camplin – Igor Camplin

Bogojina 107, 9222 Bogojina

Kmetija Camplin leži na turistično zanimivem območju, saj se v bližini nahaja Plečnikova cerkev, poimenovana Bela golobica. Univerzitetno izobraženi mladi prevzemnik Igor Camplin je tudi zaradi tega videl svojo prihodnost na domači kmetiji in v povezovanju lokalnih ponudnikov. Z mamu kmetujeta na 9 hektarov veliki kmetiji, na kateri pridelujejo buče za predelavo v bučno olje in pražena semena z dodatki, grozdje za pridelavo vina ter krompir. Redijo tudi kokoši nesnice. Igor je spoznal, da je v njegovi okolici veliko kmetij z viški pridelkov, in tako je na njegovo pobudo nastala zadruga Žitko. Združuje triinšestdeset članov z namenom skupnega nastopa na trgu. Obiskovalcem kraja na enem mestu ponudijo lokalne dobrrote in teh je kar lepo število. Poleg tega Igor skrbi tudi za trženje lokalnih pridelkov in izdelkov prek spleta, v zadrugi trgovini in na tržnici v Moravskih Toplicah. V kratkem bo naredil tudi nov degustacijsko-prodajni prostor, v katerem si bodo turisti in vsi ostali kupci ob vodeni degustaciji izbrali izdelke, ki so jim najbolj všeč. V ponudbi bodo pridelki in izdelki lastnika kmetije Igorja Camplina in članov zadruge Žitko. V prihodnosti želijo ponudbo popestriti tudi z razširitvijo oziroma dograditvijo dveh apartmajev za turistične namene.

Kmetija Gorjak – Franc Dobnik in Sabina Jančič Dobnik

Stari trg 232, 2380 Slovenj Gradec

Na 13 hektarov veliki visokogorski kmetiji se družina Dobnik ukvarja s pridelavo jabolk, orehov, buč, grozdja in aronije, redijo pet krav, kokoši nesnice in piščance za rejo. Ukvarjajo se tudi z gozdarstvom, predelavo lesa in izdelavo lesene embalaže. Glavni izdelki so vsi povezani z naravo in zdravjem, pravi Sabina, kateri je kmetovanje glavni poklic. Njihov sok aronije je res »zdravilo« za telo. V ponudbi na domu vse dni v tednu ali prek spleta, na tržnici v Celju in Ravnah na Koroškem, kjer so redno prisotni, kupcem nudijo jabolka, orehe, sok in kis iz jabolk in aronije, sok iz aronije in belega muškata, jabolčni čips, bučno olje, tokec – jabolčni most ... Letos bodo prvič trgu ponudili jabolčno penino z aronijo in liker iz aronije. V prihodnje nameravajo razširiti ponudbo sokov iz zelenjave. Veščine, ki so jih nabrali ob predelavi sadnih sokov brez dodatkov, bodo tako dogradili tudi s predelavo zelenjave v sokove. V skrbi za zdravje in dobro počutje njih in njihovih strank se bodo posvetili tudi predelavi zelenjavnih sokov iz surove zelenjave brez dodatkov.

Kmetija Kalšek – Štefan Kalšek

Žiče 62a, 3215 Loče

Na 3 hektare veliki kmetiji Kalšek se pridelujejo in predelujejo grozdje in sadje. Odličnim vinom modre frankinje, sauvignona, belega pinota, rumenega muškata in laškega rizlinga sledijo odlična žganja: regratovo, hruškovo in slivovo ter borovničev, orehov, višnjev, zeliščni in desertni liker Zajčja kri, narejen iz modre frankinje in slivovega žganja. Prava posebnost in umetnost pa je petlarstvo. Štefan se je te obrti naučil sam. Tako si je sprva krajšal zimske urice z izdelovanjem košar in košev za lastne potrebe, nadaljeval z opletanjem steklenic ter izdelovati predmete za širšo uporabo in spominke. Je mojster v izvajanju delavnice pletenja in čudovit sogovornik v izvedbi nekajurnega doživetja na kmetiji. Za pletene izdelke je pridobil certifikat domače obrti, ki ga podeljuje Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije.

Hiša vin Kokol – Emilijan Kokol

Ciglenca 20, 2241 Spodnji Duplek

Na kmetiji, kjer se tradicija kmetovanja prenaša iz roda v rod, ostajajo zvesti naravi in so v svoje poslovanje vpeljali sistem krožnega gospodarstva z nič odpadki. Vinogradništvo in vinarstvo Kokol je družinska kmetija, ki na 3 hektarih vinogradov prideluje laški rizling, sivi pino, sauvignon, chardonnay, redijo 25 prašičev in 4 GVŽ. Ukvarjajo se tudi s stiskanjem olj, pripravo bučnih samem z dodatki, naravnih kozmetičnih izdelkov, a največje veselje jim je vinska trta. Njene plodove že sedaj v celoti predelajo v vrhunske izdelke: vino, vinski sok, olje grozdnih pešk, moko iz grozdnih pešk, roll on – olje za ustnice. Zanimive so tudi njihove inovativne zamisli, kako uporabiti oziroma izkoristiti vinsko trto tudi tedaj, ko plodov več ne daje v zadostni meri, ki jih že uresničujejo. Ma, rekli so nam, naj o tem pri pisanju še nekoliko počakamo. Ta primer dobre prakse v krožnem gospodarstvu je že sedaj prepoznala Evropska komisija, saj so bili uvrščeni med pet finalistov RIA 2020 ("Rural Inspirational Awards"). V lično urejenem prodajnem prostoru na kmetiji ponujajo tudi številne izdelke iz buč: hladno stiskano bučno olje in bučna olja z dodatki, pražena bučna semena z dodatki in bučno moko, sončnično in repično olje, kaj kmalu pa se jim bodo pridružili še domači suhomesnati izdelki. Zakonca Kokol načrtujeta še veliko smelih potez in nekatere ostajajo še skrivnost. V kratkem bodo ponudili inovacijo, in sicer stroj za ločevanje grozdnih pešk od jagod.

Kmetija Legnar – Žiga Legnar

Celestrina 13a, 2229 Malečnik

»Pred dvanajstimi leti smo posadili en čili, potem tri, kasneje že nekaj sto čilijev. Ker nismo vedeli, kaj bi naredili s toliko različnimi čiliji, smo skuhal prvi »Napoj« in takoj dobili reakcijo »Rdeča lička«. Obrodili so tudi rumeni čiliji in doživeli smo »Rumeno mrzlico«, tisti najmočnejši rdeči in rjavi čiliji pa so povzročili »Solzne oči«. Zaradi tega je mag. ekonomije pridobil v zakup 1,6 hektara kmetijskih zemljišč na obrobju Maribora in od leta 2016 ima dovoljenje za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji. V lično izdelani embalaži pod blagovno znamko Čili Napoj Žiga ponuja tri čili omake v fuziji različnih vrst čilija z dodatki korenčka, paradižnika, bučk različnih jakosti, magični čili posip, liofiliziran čili, vložene plodove čilija, esenco čilija, bučna semena s čilijem, čili sol ..., skratka, iz preko petdesetih sort čilija in 1500 sadik imamo kaj izbrati in se na koncu posladkati z vinskimi žganjem s čilijem, ki se imenuje Hajcer in se ga postreže v čokoladnih kozarčkih. Vse je narejeno izključno iz pridelkov s kmetije brez umetnih dodatkov. Nekateri izdelki so bili nagrajeni celo z Great Taste Awards. Mladi Žiga ima za seboj že številne izkušnje povezovanja, sodelovanja in organiziranja skupnih prireditev. Z namenom povezati ponudnike lokalnega okolja in približati kulturo uživanja čilija bo uredil čili pot s QR kodo in se posvetil prenosu znanja z izvajanjem delavnic ter drugih oblik usposabljanja.

Kmetija Marn – Peter Marn

Jezero 4, 8210 Trebnje

Kmetija Marn obsega 7 hektarov travinja, 5 hektarov obdelovalnih njiv in 16 hektarov gozda. Pridelajo pšenico, ječmen, koruzo in ajdo za krmljenje 55 GVŽ, nekaj pa tudi predelajo in prodajo kot moko. Od 22 krav molznic približno polovico mleka predelajo v mlade in zorjene sire ter sire za žar in sire z dodatkom paprike ter čilija, navadni in sadne jogurte, albuminsko skuto ter kefir. Oskrbujejo bližnje šole, manjše in zadružne trgovine, redno so prisotni na tržnici v Trebnjem, kupcem pa so vedno na voljo tudi na domu. Pred dvema letoma so se uvrstili na Lidlovo lojtrco z navadnim in sadnimi jogurti. V prihodnje mladi Peter Marn namerava povečati predelovalne prostore v okviru lastne dopolnilne dejavnosti na kmetiji in s tem zmanjšati oddajo viškov mleka v ljubljanske mlekarne. Na kmetiji bi rad pridobil še eno novo zaposlitev, saj je veliko povpraševanje po njihovih izdelkih. Tako Peter uspešno nadaljuje dvestoletno rodbinsko kmetovanje kmetije Marn. Pri tem mu zelo pomagata žena Tanja in oče, ki je že upokojen.

Kmetija Martinuc – Milena in Frenk Miklavčič Martinuc

Dolenja Ravan 2, 4223 Poljane

Ko smo se pripeljali na ogled kmetije Martinuc, niti slutili nismo vsega bogastva, ki se skriva v majhnem zaselku v hiši z letnico 1844. Težko bi ocenila, ali je motivator dobrega počutja gospa Milena ali njen mož Frenk ali njihove dobrote. Vsekakor je pri njih mogoče dobiti »rcnije« za marsikatero tegobo današnjega modernega načina življenja. Na 20 hektarov veliki kmetiji skrbno pridelajo in v naravi naberejo številne plodove ter jih po lastnih recepturah predelajo. Kupcem tako ponujajo 35 različnih domačih dobrot: vloženo zelenjavo, namaže, pesto, jušno vegeto, omake, marmelade, sokove, žele smrekovih vršičkov, žgane pijače, grenčice, likerje. Prava redkost in posebnost pa je terjak. To je iz zrelih bezgovih jagod narejeni koncentrat, ki ga zlasti priporočamo v zimskih časih. Pripravi se ga kot čaj. Tudi regratova grenčica, narejena iz regratovih korenin, je zelo priljubljen in iskan izdelek, sicer pa vam Milena in Frenk znata svetovati, kateri izdelek je za določeno težavo najbolj primeren, in lahko rečemo, da se pri njih najde »domača lekarna« na kmetiji s skrbnima svetovalcema.

Ekološka kmetija Planko & Kleh

Lekmarje 14, 3264 Sveti Štefan

Za slovenske razmere ne veliko ekološko kmetijo Planko & Kleh pozna veliko ljudi širom sveta. Samo v letošnjem letu so pri njih delali Indijec, Čeh, Francoz in dva Bolgara. Vključili so se namreč v Worldwide Opportunities on Organic Farms (WWOOF). To je svetovno gibanje za povezovanje obiskovalcev (WWOOFers) z ekološkimi kmeti, spodbuja kulturne in izobraževalne izmenjave ter izgradnjo globalne skupnosti, ki se zaveda ekološkega kmetovanja in trajnostnih praks. Njihova vizija je ustvariti model trajnostnega sobivanja – eko vas s petdesetimi bivanjskimi enotami na 50 hektari površine. V svoj cilj verjameta tako, kot sta pred leti verjela, da bosta na opuščeni kmetiji zmogla vzpostaviti kmetijsko dejavnost do te mere, da jima bo to pomenilo stalno zaposlitev. In uspela sta. Maruša in Skaš prihajata iz mesta. Danes sta mojstra v predelavi kozjega mleka. Kupcem ponujata: iz kozjega mleka narejen mladi in poltrdi sir, skuto, jogurte in sirotko ter lešnike in kokošja jajca. Pri njih se lahko tudi naučite izdelovati sir od ročne molze do končnega izdelka.

Eko kmetija Sukič – Dejan Sukič

Podgrad 33, 9250 Gornja Radgona

Na ekološki kmetiji Sukič živijo štiri generacije. Dejan Sukič je bil uspešen podjetnik, a je kariero preusmeril v kmetovalca. Tudi na tem področju je zelo uspešen in pri tem ga podpira žena Karla. Na 24 hektarih obdelovalnih površin pridelujejo oljnice, ki jih predelujejo v vrhunska olja. Vsa olja sveže hladno stiskajo in počakajo, da se naravno umirijo, po predhodnem naročilu za končnega kupca. Tako ponudijo kupcu res visoko kakovostna olja iz rička, lanu, buč, sončnic, konoplje, črne kumine in oreha – vse ekološke pridelave in predelave polnega ter aromatičnega okusa. Vse njihove izdelke lahko okusite v skrbno urejenem degustacijsko-prodajnem prostoru, v katerem so 150 in več let stara gradiva. Dejan in Karla povesta, da sta se odločila za ekološko kmetijstvo, ki ga želita preusmeriti v biodinamično in pridobiti Demeter certifikat, z zavedanjem, da zdrava zemlja vodi do zdravih rastlin, zdravih živali, zdravih ljudi in v končni fazi do zdrave skupnosti. Še veliko načrtov imata, kako dvigovati kakovost od njive do mize, med prvimi izpeljanimi pa bodo novi skladišni prostori s hladilnico in sušilnico.

Kmetija Švigelj – Veronika Švigelj

Mirke 11a, 1360 Vrhnika

Na 11-hektarski kmetiji Veronika Švigelj ročno obdeluje dobre 3 hektare njiv za ekološko pridelavo. Zase pove, da je vsak dan na dopustu, in da ji je težko iti na oddih na morje. V delo na kmetiji je dejansko vpeta vse leto, saj prideluje ekološke sadike zelenjave zase in za prodajo. V ekološki ponudbi kmetije Švigelj je poleg česna čebule, buč hokaido, rdeče pese, zelja in repe, ki ju tudi kisa po lastni recepturi, na voljo tudi ržena, pirina, kamutova in tritikalina moka. Tritikalina moka se uporablja pri proizvodnji nekvasenega kruha, piškotov, palačink in za proizvodnjo slada ter piva. Pri trženju so se povezali v mrežo Bio – S kmetij in tako so v veliki meri prisotni tudi v javnih zavodih na Primorskem in Gorenjskem. Veronika ima tudi redne stranke, ki jim enkrat tedensko ambulantno dostavlja svoja živila. Na vprašanje, kaj je njen ključ do uspeha, je povedala: »Motika v roki, ljubezen do dela in iz narave dati naravi – brez špricanja. Jaz bom to delala, dokler bom gibljiva.« Dobrote iz njenega zelenjavnega zabočka ali darilne košare so res odličnega okusa. Načrtuje nakup večjega mlina, povečanje predelovalnih prostorov in tako tudi povečanje ponudbe predelanih pridelkov v obliki mok, kisanega zelja in kisane repe.

Turistična kmetija Tonin – Luka Pucer

Pučje48, 6274 Šmarje pri Kopru

Na kratko bi rekli, turistična kmetija Tonin je v istrski vasi Puče butik v malem. Pa prvi pogled obiskovalca zavede, ni butik v malem, temveč velikem. Obdelujejo 5 hektarov vinograda, približno 2 hektara oljčnika, 0,3 hektara sadovnjaka z različnimi vrstami sadja in 1,5 hektara njiv. Vse, razen grozdja, pridelajo, predelajo in prodajo na domu turistom in drugim kupcem. Mladi prevzemnik Luka namerava v kratkem zgraditi večjo klet in tako tudi vse pridelano grozdje predelati in prodati na kmetiji.

Za hišo se nahaja velik vrt z igrali za otroke, ki je primeren tudi za piknike in z lepo zeleno kuliso je večkrat služil tudi sklenitvi zagnane zveze. Na kmetiji sprejmejo do petdeset gostov v notranjem prostoru. Njihova kulinarčna ponudba je zelo pestra, vendar zgolj domače posebnosti, kot so domači pršut, klobase, salame, panceta, vloženi jajčevci, vložene bučke, divji šparglji, istrski bobiči, meso izpod peke ... Hišna posebnost so prav gotovo palačinke z vložnimi figami.

Na kmetiji lahko kupite tudi oljčno olje, pirino kašo, pririno moko in po dogovoru pirin kruh, veliko domačih žganih pijač, češnje, fige, žižole, murve, jajca, marmelade ..., vino malvazija, rumeni muškati in refošk. oleg kokoši, prašičev in konja ponija je posebnost tudi »Jezuščkov« osliček (tak nadimek sem mu dala zato, ker je redni letni varuh jaslic v Ljubljani). Vsem, ki si želijo pri Pucerjevih na turistični kmetiji Tonin preživeti več časa in doživeti vso ponudbo slovenske Istre, nudijo tudi dva apartmaja za do štiri osebe. Luka pravi, da bo takoj, ko bo nared nova klet, povečal tudi nastanitvene možnosti, za katere ima zamisel v malih nastanitvenih enotah poleg hiše.

FIERAGRICOLA 2022

115. mednarodni kmetijski sejem

Sejmišče v Veroni, Veronafiere, od srede 26., do sobote, 29. januarja 2022

Leta 2022 bo potekal že 115. mednarodni kmetijski sejem Fieragricola, edini tovrstni dogodek v Italiji, z več kot stoletno tradicijo, ki zagotavlja popolno pokritost vseh kmetijskih panog. Fieragricola 2022 bo potekal v znamenju trajnosti in predstavitvi dveh novih, specifičnih in zelo inovativnih področij: digitalnega kmetijstva in agrarne energije. Širitvijo razstavne ponudbe Fieragricola sledi ciljem ekološkega prehoda, zmanjševanja odpadkov in okoljskih emisij ter načelom kakovosti in varnosti hrane. Običajen vertikalni sejemski prikaz kmetijskih panog: kmetijskih strojev, zootehnike in proizvodnje z visoko dodano vrednostjo, kot so vinogradi in sadovnjaki, agrokemikalij, gnojil, semen in storitev za primarni sektor bo tako presežen ter nadgrajen z novim kulturnim modelom, ki ga zahtevajo globalna podnebna politika, Evropski zeleni dogovor in Skupna kmetijska politika (SKP) 2021–2023, ki bo začela veljati 1. januarja 2023.

DIGITALNO KMETIJSTVO

Od dronov do senzorske tehnologije, od IoT rešitev do

sistemov za kartiranje terena in pridelkov, od orodij za medsebojno povezovanje strojev in kmetijskih vozil do programske opreme za upravljanje; v kmetijstvu so vedno nove priložnosti za razvoj; sektor je v Italiji vreden približno 540 milijonov evrov (podatek za leto 2020, +20 % v primerjavi z letom 2019) in več kot 13,7 milijard dolarjev v svetovnem merilu. Nove tehnologije se hitro širijo in postajajo vse bolj razširjene zaradi rešitev, ki jih digitalizacija zagotavlja v smislu racionalne rabe virov, možnosti za zmanjšanje emisij (in odziva na cilj, da do leta 2050 dosežemo ničelno emisijo), preglednosti proizvodnega procesa in možnosti certificiranja vsakega koraka v dobavni verigi. Koristi kmetijstva 4.0 se bodo odražale tudi na zaposlovanju zaradi potrebe po razlagi velike količine podatkov, zbranih z natančnimi kmetijskimi stroji in orodji.

Poleg razstavne ponudbe bo Fieragricola obiskovalce (kmete, izvajalce, agrotehnike, agronome, veterinarje) poskušal usmerjati pri izbiri najprimernejših rešitev za različne proizvodne modele, tudi s številnimi sestanki,

konferencami in poglobljenimi trenutki za dodatno izobraževanje uporabnikov. Dogodek je organiziran v sodelovanju z Image Line, vodilnim na področju inovacij v digitalnem kmetijstvu.

AGROENERGIJA

Fieragricola bo izpostavil obnovljive vire energije iz kmetijskih virov, orodje, ki postaja vse bolj pomembno v dejavnostih primarnega sektorja tako kot vir večnamenskih prihodkov kot tudi strategija za podporo krožnemu gospodarstvu in ekološki tranziciji.

Natančneje, Fieragricola se bo osredotočil na dva segmenta agro-energije, ki sta se v zadnjih letih uspela dobro prilagoditi potrebam italijanskih kmetijskih podjetij: prvič, bioplin in biometan, napredna sistema pri valorizaciji zootehničnih in kmetijskih odpadkov, in drugič, agrovoltaične sisteme, rešitev, ki jo je v preteklosti priporočala tudi Akademija Geografili v zvezi z obnovitvijo kmetij in podeželskih zgradb.

NAČRT ZA OKREVANJE IN ODPORNOST (NOO)

Poleg sredstev SKP (skoraj

50 milijard evrov, dodeljenih Italiji za obdobje 2021–2027) nacionalni Načrt za okrevanje in odpornost (NOO) zagotavlja tudi sredstva za zeleni prehod, digitalno preobrazbo in kmetijstvo, s posebnim poudarkom na krožnem gospodarstvu in trajnostnem kmetijstvu, obnovljivih virih energije, vodik, mreženju in trajnostni mobilnosti v povezavi z razvojem agrovoltaičnih in biometanskih sistemov, ohranjanju vodnih virov, turizmu in kulturi 4.0, socialni infrastrukturi, družinah, skupnostih in neprofitnem sektorju.

NOVA VIZIJA KMETIJSTVA NA FIERAGRICOLI

Kmetijski sektor se mora nujno odzvati na rast svetovnega prebivalstva, ki naj bi do leta 2050 preseglje že 9 milijard ljudi in doseči številne cilje: povečano proizvodnjo in zanesljivo preskrbo s hrano, izboljšane pridelke, zmanjšanje vpliva na okolje, rešitve za podnebne spremembe, ohranitev vodnih virov, boj proti zapuščenemu podeželju in hidrogeološki nestabilnosti, kakovostno proizvodnjo in pošteno pla-

čilo za celotno agroživilsko oskrbovalno verigo.

Fieragricola bo s konferencami, delavnicami in razpravami poskušal podati rešitve, interpretacije in inovativna orodja, ki se bodo zmožna spoprijeti z novimi izzivi, ter s tem ponudil najširšo možno vizijo, ne da bi pri tem pozabil tudi na izobraževalne in poslovne vidike.

Našim bralcem z veseljem sporočamo, da tudi letos prav vsak izmed vas lahko prejme brezplačno vstopnico za ogled sejma, ki jo podarja Veronafiere, in sicer po sistemu »natisni doma«. Vsi zainteresirani lahko najkasneje do 20. januarja 2022 na spletni strani uradnega predstavništva Veronafiere za področje Alpe-Jadran www.mz-consulting.org izpolnite obrazec in potrdite, da želite obiskati sejem Fieragricola. Na vaš e-naslov boste v nekaj delovnih dneh prejeli nadaljnja navodila s posebno kodo. Lahko pa nam pišete tudi na naš e-naslov: info@mz-consulting.org.

FIERAGRICOLA

115th International Agricultural Technologies Show

26 29 JANUARY 2022 VERONA

In cooperation with

Federazione Nazionale Costruttori Macchine per l'Agricoltura

The European Federation of Agricultural Exhibitions and Show Organizers

f t i in

WWW.FIERAGRICOLA.IT

V prihodnost z majhnimi, a premišljenimi koraki

Iz Laškega proti Zidanemu mostu se dolina Savinje močno zoži. Ostane prostor za cesto, železnico in reko. Zato je jasno, da kamorkoli skrenemo, se obrnemo zelo v hrib. Na območje, kjer so omejeni dejavniki za kmetovanje.

Marjan Papež, KGZS
marjan.papez@kgzs.si

Vas Stopce, kjer kmetuje družina Zeme, pa ima še dodatno težavo, saj je območje plazovito. Pred dvema letoma se je namreč nad vasjo sprožil plaz na površini več kot 12 hektarjev in grozi, da bo odnesel vas. K sreči so pred nekaj tedni ravno začeli s sanacijo plazu, zato imajo tako Zemetovi kot ostali vaščani spet nekaj več korajže za odločitve, kako v prihodnje.

Odločitve o razvoju pod stalno pretnjo plazu

Kakorkoli, čeprav skrb zaradi plazu ves čas tli, pa človek ne more kar čakati na konec sveta. Zato Tomaž Zeme pri odločitvah o nadaljnji usodi kmetije stopa z malimi koraki. Kmetijo je prevzel leta 2013. Kot je povedal, so pri kmetiji sredstva za mladega prevzemnika porabili za več manjših naložb za posodobitev kmetije. In ni jih bilo tako malo: v govejem hlevu so zamenjali rešetke, dali gumijasta ležišča za krave in obnovili streho. Kupili so traktorsko kosilnico, visokotlačni čistilec in računalnik. »Glede na pojav plazu sem kar zadovoljen, da se leta 2013 nismo odločili za kako večjo naložbo, saj bi potem iz dveh razlogov slabo spal: zaradi strahu pred plazom in strahu pred krediti,« malo za šalo malo zares pove Tomaž.

Glavna dejavnost na kmetiji je priraja mleka.

Nove stroške, pa tudi nov zagon je dal nakup sosednje kmetije v celoti – površine in poslopja. S tem so zaokrožili kmetijo, kar bo omogočalo bolj racionalno kmetovanje. Ob povečanju hektarjev pa se je povečalo tudi število streh za vzdrževanje, kar je nekoliko manj ugodna pridobitev. Po drugi strani pa streh na kmetiji zlepa ni preveč.

Na kmetiji živijo mladi prevzemnik Tomaž z ženo Katico, šolarjema Lauro in Žigom ter

triletnim Matijem. Na kmetiji po svojih močeh pomagata še starša Milan in Stanka. Po potrebi priskočijo na pomoč tudi štirje bratje in dve sestri.

Temelj je priraja mleka

Glavna panoga kmetije je živinoreja – priraja mleka. Vse mleko oddajo prek Kmetijske zadruge Laško v Mlekarno Celeia. Pred leti so na kmetiji želeli tudi predelovati mleko, vendar do realizacije še ni prišlo. Je pa na njihovi kmetiji zbiralnica mleka, ki je točka druženja treh

Družina Zeme: Tomaž in Katica ter Laura, Žiga in Matija

lasti imajo še dobrih 10 hektarov gozda – predvsem za lastno rabo.

Mleko s kmetije Pr'Mesjak gre v mlekarno Celeia.

kmetij, ki še oddajajo mleko, in občasno se pridruži še kak drug vaščan, da kakšno rečejo.

Kmetija je na 330 metrov nadmorske višine. Obdelujejo približno 16 hektarjev kmetijskih površin, ki so v celoti na območju z omejenimi možnost-

Njive bodo opustili

Kmetijske površine so zelo razgibane, prevladujejo travniki in pašniki, njiv je malo. »Do letos smo sadili koruzo, poslej pa je ne bomo več. Glede na vložek je izpljen premajhen, še zlasti zara-

Po gobe pa kar v star skedenj

Tomaž zase pravi, da je vedoželjen, in dejstva govorijo temu v prid. Maja leta 2018 je bil povabljen, da sodeluje na eni od okroglih miz, ki jih organizira evropski poslanec Franc

Bogovič na temo t. i. pamečnih vasi. Tam je srečal Janeza Gorenška iz Inštituta za aplikativno mikologijo in biotehnologijo (IAMB). Beseda je nanesla tudi na raznotero uporabnost gob. Tomažu je bila tema zanimiva, in ko se je začel snovati

S pridelavo bukovih ostrigarjev so pričeli v okviru projekta EIP za blažitev podnebnih sprememb.

projekt EIP (Evropsko partnerstvo za inovacije) z naslovom »Pridelava gob na kmetiji in njena vloga v krožnem gospodarstvu pri pripravi kvalitetnega ekološkega gnojila«, je bil takoj za.

Gre za vzpostavitev pilotnega primera pridelave gob kot diverzifikacijske dejavnosti in vzpostavitev vzorčnega primera krožnega gospodarstva na kmetiji, ki temelji na pridelavi gob. Projekt se izvaja v okviru ukrepa M16: Sodelovanje iz Programa razvoja podeželja 2014–2020, podukrepa 16.5: Podpora za skupno ukrepanje za blažitev podnebnih sprememb ali prilagajanje nanje ter za skupne pristope k okoljskim projektom in stalnim okoljskim praksam. Vodilni partner je Univerza v Mariboru, sodelujejo KGZS – Zavoda Maribor in Celje, pet kmetij in omenjeni inštitut.

»Spomladi smo začeli z adaptacijo starega skedenja in do konca maja smo pripravili gobarno. Poleti smo imeli prve gobe, pridelujemo bukov ostrigarje, izrabljeni substrat – slamo smo potem kompostirali in kompost bo šel na tri kmetije, kjer pridelujejo paradiznik,« pove Tomaž in nadaljuje: »Radovednost me je pripeljala, da smo se vključili v projekt, in osnovno vodilo je bilo, da če so pokriti stroški, sem jaz zraven. Sedaj se nadejamo, da bi lahko s pridelavo gob ustvarili eno delovno mesto na kmetiji.«

Kot premalo izrabljeno priložnost ocenjuje tudi potencial travniških visokodebelnih sadovnjakov. Spomladi bodo imeli prikaz rezi, oskrbe in cepjenja, poskusno pa so začeli z vzgojo sadik iz pešk.

Za hobi pa v delavnico

Tomaž je po stroki agronom, končal je študij na Fakulteti za kmetijstvo in biosistemske vede v Mariboru. Diplomiral je iz kmetijske tehnike in ta mu je v posebno veselje, zato del prostega časa porabi tako, da obnavlja stroje. Ker si pri sorazmerno majhni kmetiji težko privoščijo nakup novih strojev, kupi rabljene, jih obnovi in ti bodo še dolgo lahko služili svojemu namenu.

Srce gobarne je prezračevalna naprava za doseganje optimalne klime v gobarni.